
**Met vertrouwen van start in het Groningse Nieuw
Lokaal Akkoord**

- Over werken vanuit vertrouwen in de buurt (deel 2) -

juni 2008

Ted van de Wijdeven
Laurens de Graaf

Universiteit van Tilburg
Tilburgse School voor Politiek en Bestuur

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE	2
1. INLEIDING: WERKEN VANUIT VERTROUWEN IN DE BUURT	3
<i>DE KOPGROEP 'VERTROUWEN IN DE BUURT'</i>	3
<i>OPZET VAN DIT ONDERZOEK EN DE RAPPORTAGE</i>	4
2. HET GRONINGER NIEUW LOKAAL AKKOORD	6
<i>SAMENWERKING TUSSEN GEMEENTE EN CORPORATIES</i>	6
<i>VERTROUWEN IN DE BUURT ORGANISEREN VIA WIJKTEAMS</i>	8
<i>VERDERE ORGANISATORISCHE VERANKERING</i>	9
<i>OVER DE WIJK LEWENBORG</i>	11
<i>BETROKKENHEID BEWONERS</i>	12
<i>Mogelijkheden voor participatie</i>	12
<i>Wie zijn betrokken?</i>	16
<i>BESTEDING BUDGET</i>	17
<i>Hoe vindt de besteding van het budget plaats?</i>	17
<i>Waaraan besteden bewoners het budget?</i>	17
<i>WERKEN VANUIT VERTROUWEN IN LEWENBORG</i>	19
<i>Hoe het werkt en bevalt</i>	19
4. WERKEN VANUIT VERTROUWEN IN DE GRONINGSE BUURTEN	23
<i>BETROKKENHEID BEWONERS EN BESTEDING BUDGET</i>	23
<i>WERKEN VANUIT VERTROUWEN IN DE BUURT</i>	25
<i>Verwachtingen en vragen</i>	26
SAMENVATTING	31
SAMENSTELLING WIJKTEAM LEWENBORG	36
WIJKPERSPECTIEF LEWENBORG	37
GESPREKSPARTNERS	41
GERAADPLEEGDE LITERATUUR	42
OVER DE AUTEURS	43
EINDNOTEN	44

1. INLEIDING: WERKEN VANUIT VERTROUWEN IN DE BUURT

Wijkgericht werken is actueel. In de afgelopen jaren hebben diverse Nederlandse steden ervoor gekozen om bewoners te betrekken bij de leefbaarheid van hun buurt of wijk. Vaak neemt het de vorm aan van een budget waaruit bewonersinitiatieven worden gefinancierd. De zeggenschap over dit budget ligt doorgaans bij gemeentelijke of andere professionele instellingen, maar in enkele gemeenten is gekozen voor het werken vanuit 'vertrouwen in de buurt'. Het staat voor een aanpak van de wijk, waarin de behoeften en kwaliteiten van bewoners centraal staan. Vertrouwen in vaardigheden en goede wil van bewoners zijn daarbij sleutelwoorden. Dit vertrouwen komt tot uitdrukking in buurtbudgetten van substantiële omvang, die burgers conform hun eigen prioriteiten kunnen besteden. Beslissingen over wat de wijk nodig heeft worden niet genomen in het stadhuis of door instellingen, maar door de bewoners zelf.

De kopgroep 'Vertrouwen in de buurt'

Koplopers in het werken vanuit 'vertrouwen in de buurt' zijn Hoogeveen, Groningen, Deventer en Enschede. Zij hebben hieraan elk een eigen invulling gegeven. Zo heeft Hoogeveen gekozen voor een herverdeling van reguliere beheerbudgetten, gecombineerd met een adviesrecht ten aanzien van de investeringsbudgetten. Groningen en Deventer hebben naast reguliere budgetten extra geld voor leefbaarheid en buurtbeheer vrijgemaakt en Enschede legt de nadruk op een verschuiving van bestuursmacht naar de wijken.

Gemeenschappelijke kenmerken zijn het samenwerken in 'vitale coalities' (Hendriks & Tops, 2002; Van de Wijdeven, c.s., 2006) van bewoners, gemeente en lokale professionele instellingen. Daarnaast wordt in alle vier gemeenten beslissingsmacht en middelen overgedragen aan de wijk en er wordt gebruik gemaakt van wijkgerichte instrumenten, zoals een wijkbudget, een wijkplan/wijkperspectief, een wijkteam en/of wijkmanager of wijkambtenaar.

Om andere steden te laten delen in de ervaringen van Groningen, Hoogeveen, Deventer en Enschede heeft de SEV een kopgroep "Vertrouwen in de Buurt" geformeerd. Hierin zijn de 'hoofdrolspelers' uit deze steden bijeengebracht. Zij zullen beurtelings een besloten bijeenkomst organiseren, waar op basis van de eigen invulling van werken vanuit vertrouwen in de buurt lessen worden getrokken.

De SEV faciliteert de vier bijeenkomsten, en in vier onderzoeken worden de ervaringen in de steden opgetekend ter voorbereiding van de bijeenkomsten. De bijeenkomsten bieden de basis voor een slotmanifest, waarin de kopgroep naar buiten zal treden met de gerapporteerde ervaringen.

Opzet van dit onderzoek en de rapportage

Na Deventer is Groningen de tweede gemeente uit de kopgroep waar dit onderzoek is uitgevoerd. In Groningen is de werkwijze van vertrouwen in de buurt vrij recent in 14 wijken ingevoerd (zomer 2007), als onderdeel van het Nieuw Lokaal Akkoord tussen gemeente en woningcorporaties. De Groninger wijkaanpak heeft weer andere kenmerken dan bijvoorbeeld de Deventer wijkaanpak. De SEV heeft de Tilburgse School voor Politiek en Bestuur van de Universiteit van Tilburg verzocht de ervaringen in Groningen op te tekenen. De centrale vraag van het onderzoek is als volgt geformuleerd: *“Hoe werk je vanuit vertrouwen in de buurt?”* Meer in het bijzonder heeft de SEV gevraagd in te gaan op onderstaande vragen:

- Welke burgers doen mee en welke niet?
- Blijven burgers jaar in jaar uit betrokken of kalft het af?
- Wat doet de burger met het geld?
- Wat betekent deze aanpak voor onderzochte participerende partijen in termen van inspanning en/of organisatie?
- Is iedereen tevreden over hoe het loopt?

Om inzicht te krijgen in de ervaringen met de Groninger wijkaanpak hebben we zo veel mogelijk relevante documenten en webpagina's geanalyseerd. Tevens zijn tien diepte-interviews gehouden met belangrijke spelers uit het professionele, publieke en politieke domein¹ die door de SEV, in overleg met de programmaleider van het Nieuw Lokaal Akkoord, werden geselecteerd en benaderd. Daarbij is nadrukkelijk ook gekozen voor spelers die een kritisch geluid durven laten horen om zoveel mogelijk zicht te krijgen op wat goed werkt en wat beter zou kunnen. De bevindingen uit de documentenanalyse en de interviews zijn gepresenteerd tijdens een besloten bijeenkomst op 17 maart 2008 in Groningen. De genodigden – de kopgroep en de geïnterviewden, aangevuld met andere betrokken wijkbewoners en professionals uit Groningen – hebben hun reactie en reflectie op de bevindingen gegeven, die samen met de andere verzamelde data in deze

rapportage zijn verwerkt. Met deze aanpak stellen we het beeld dat bewoners en professionals van de Groninger wijkaanpak hebben centraal.

Deze rapportage is opgebouwd uit vier hoofdstukken. Na dit inleidende hoofdstuk, gaan we in hoofdstuk twee kort in op de Groninger Wijkaanpak in het Nieuw Lokaal Akkoord: wat houdt deze op hoofdlijnen in? Daarna focussen we in hoofdstuk drie op de wijk Lewenborg. In de casus Lewenborg behandelen we de bovengenoemde vijf vragen geclusterd in drie thema's: 'betrokkenheid bewoners', 'besteding budget' en 'werken vanuit vertrouwen in de buurt'. Bij het thema 'betrokkenheid bewoners' behandelen we de vragen 'welke burgers doen mee en welke niet?' en 'blijven burgers jaar in jaar uit betrokken of kalft het af?'; bij het thema 'besteding budget' gaan we in op de vraag 'wat doet de burger met het geld?'; en bij het thema 'werken vanuit vertrouwen in de buurt' komen de vragen 'wat betekent deze aanpak voor onderzochte participerende partijen in termen van inspanning en/of organisatie?' en 'is iedereen tevreden over hoe het loopt?' aan bod. Het slothoofdstuk, hoofdstuk vier, kijkt naar deze zelfde vragen alleen dan niet op wijkniveau, maar op stedelijk niveau.

2. HET GRONINGER NIEUW LOKAAL AKKOORD²

“Met het Nieuw Lokaal Akkoord willen de gemeente Groningen en de corporaties in de stad actief invulling geven aan het principe ‘Vertrouwen in de buurt’. De bewoners weten immers zelf het beste, waaraan hun eigen wijk de meeste behoefte heeft. In de wijken is bij de bewoners en de professionals voldoende talent aanwezig om de problemen aan te pakken en om de leefbaarheid en veiligheid te verbeteren.”

Met deze alinea opent de rapportage (dd 7 februari 2008) aan de gemeenteraad, waarin de programmaleider van het Groningse Nieuw Lokaal Akkoord een tussenstand geeft van de werkzaamheden van de veertien in 2007 opgerichte wijkteams in Groningen. Wat het Nieuw Lokaal Akkoord (NLA) inhoudt behandelen we verderop in deze paragraaf, maar we kiezen ervoor te openen met dit citaat, omdat het puntig de belangrijkste uitgangspunten verwoordt van de Groningse benadering van ‘werken met vertrouwen in de buurt’. Namelijk: (1) de stem van de bewoners doet er toe, deze dient gehoord te worden door professionals en door te werken in de (beleids)keuzes van gemeenten en corporaties; (2) de focus ligt op het wijkniveau (meer dan op stadsniveau) als betekenisvol en productief aggregatieniveau waarop behoeften en oplossingen worden geformuleerd; (3) en in de aanpak van wijkvraagstukken van leefbaarheid en veiligheid wordt naast inzet en expertise van professionals ook een beroep gedaan op inzet en betrokkenheid van bewoners.

Samenwerking tussen gemeente en corporaties

In het Nieuw Lokaal Akkoord – uit 2007 – werken de gemeente Groningen en vijf corporaties (Nijestee, In, Huismeesters, Patrimonium en Woonstade) samen om ‘de stad nog mooier en het wonen nog prettiger’ te maken³. Het is zeker niet de eerste keer dat de gemeente en de corporaties samen optrekken: in 1998 was er reeds het convenant Wijkvernieuwing en in 2002 was er het eerste Lokaal Akkoord tussen corporaties en gemeente. Het NLA is dus de derde opeenvolgende keer dat corporaties en gemeente intensief samenwerken, en inmiddels wordt er gesproken van een ‘traditie van samenwerking tussen gemeente en corporaties’ die in de loop van de afgelopen tien jaar is gegroeid⁴. De in die periode gemaakte afspraken over

ondermeer de wijkvernieuwing zijn naar tevredenheid van de betrokken samenwerkingspartners, en die afspraken worden ook behouden, maar 'de omstandigheden veranderen en dat noopt tot uitbreiding en versteviging van de stedelijke afspraken' (uit: NLA).

De basis voor de inhoud van het Nieuw Lokaal Akkoord werd gelegd in een tweedaagse conferentie op 13 en 14 november 2006, en reeds in januari 2007 is de eerste concepttekst van het akkoord vastgesteld. Vervolgens zijn in februari en maart 2007 bijeenkomsten met bewoners in 14 Groningse wijken georganiseerd. In de bijeenkomsten werd het NLA toegelicht, werden de hoofdlijnen van de wijkperspectieven – waarin (bondig) de toekomstvisie voor de wijk en de belangrijkste aandachtspunten voor investeringen in de komende jaren zijn weergegeven – besproken en zijn de bewoners gevraagd wat zij als de belangrijkste problemen in de wijk zagen. Het NLA is op 23 mei 2007 vastgesteld in de Groningse gemeenteraad, en op 4 juni 2007 is het akkoord formeel ondertekend door de gemeente Groningen en de Groninger corporaties.

Met het NLA willen gemeente en corporaties een extra impuls geven aan de leefkwaliteit in de stad. Wijkvernieuwing wordt gezien als meer dan bouwen alleen, en partijen willen uitdrukkelijk aandacht vragen voor het sociale programma in de wijken. Daarnaast wordt het accent gelegd op versnelling van de productie van woningen en minder op sloop. De belangrijkste punten in het nieuw lokaal akkoord zijn volgens de Groningse gemeenteraad dat⁵:

1. de samenwerking tussen gemeente en corporaties wordt verdiept;
2. er afspraken zijn gemaakt over een bijdrage van de corporaties aan de stedelijke woningbouwproductie (8000 woningen in 10 jaar) en de versnelling van het productieproces;
3. er een forse investering zal plaatsvinden op het brede terrein van leefbaarheid van 14 wijkvernieuwingswijken, die gemeente en corporaties gezamenlijk voor hun rekening nemen (elk € 10 miljoen, ofwel samen € 20 miljoen in vier jaar)⁶; en dat
4. het principe van 'vertrouwen in de buurt' als gemeenschappelijk uitgangspunt wordt genomen voor de werkwijze in de wijken en als belangrijke stimulans zal fungeren voor de bewonersparticipatie.

De afspraken in het Nieuw Lokaal Akkoord betreffende de investeringen in de wijken gelden voor een periode van vier jaar (2007-2010) en betreffende de woningbouwopgave voor een periode van tien jaar. Het NLA geldt overigens niet

voor alle wijken: in totaal vallen 14 Groningse wijken onder het Nieuw Lokaal Akkoord⁷, met samen 88.655 inwoners (op een totaal van 182.484 in de gehele stad Groningen).⁸

Vertrouwen in de buurt organiseren via wijkteams

Bij het werken met vertrouwen in de buurt in Groningen heeft het rapport “Vertrouwen in de buurt” van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR, 2005) als een belangrijke inspiratiebron gediend. Gemeente en corporaties proberen in de 14 aangewezen wijken – in de geest van het WRR-rapport – maximaal ruimte te geven aan initiatieven vanuit de buurt en de invulling van projecten in samenspraak met bewoners vorm te geven.

Er is in deze 14 wijken ruimte gecreëerd om op het niveau van de wijk beslissingen te nemen over gemeenschappelijke middelen van gemeente en corporaties. Deze gemeenschappelijke middelen betreffen € 20 miljoen. Dit budget wordt geïnvesteerd in leefbaarheid van de 14 wijkvernieuwingswijken en komt extra bovenop de reguliere inzet van gemeente en corporaties. Dit extra budget komt neer op ongeveer € 56,- per jaar per inwoner van de 14 wijken. Op het totaal van Groningse bevolking bedraagt het extra budget ongeveer € 27,- per inwoner per jaar. Bij investeringen in leefbaarheid gaat het om investeringen in de fysieke woonomgeving (grijs en groen), in sociale programma's, in veiligheid en in het programma Zorgen voor Morgen⁹. Het extra budget van € 20 miljoen is verdeeld over de 14 wijken op basis van een voorlopige inventarisatie van noodzakelijke investeringen per wijk (voor de precieze verdeling van het budget per wijk, zie tabel twee in hoofdstuk vier).

De intentie in de Groningse aanpak in het NLA is de bewoners bij de definitieve inzet van het wijkbudget nauw te betrekken, in ondermeer bijeenkomsten in de wijken rondom thema's en specifieke doelgroepen. In elk van de 14 wijken is een wijkteam in het leven geroepen, met als belangrijkste doel de betrokkenheid van bewoners te organiseren en samen met bewoners plannen te ontwikkelen en uit te voeren in de lijn van het vastgestelde wijkperspectief. De samenstelling van de wijkteams verschilt per wijk, mede afhankelijk van de al bestaande overlegstructuur in de wijk. In alle wijkteams zit in ieder geval een vertegenwoordiger van de corporaties met bezit in de betreffende wijk, een medewerker van stadsdeelcoördinatie (Ruimtelijke Ordening/Economische Zaken)

en een vertegenwoordiger van de dienst Onderwijs, Cultuur, Sport en Welzijn (OCSW). Daarnaast hebben ook de opbouwwerkers in de wijken (Stiel) zitting in het wijkteam. In een aantal wijken neemt daarnaast ook de locatiemanager van de vensterschool deel, zijn instellingen zoals ouderenwerk/jongerenwerk betrokken, of is de politie vertegenwoordigd in het wijkteam. Bij motie heeft de raad besloten dat er naar gestreefd wordt dat in tenminste vijf wijkteams bewoners deelnemen en dat in ten minste twee wijkteams ook bewoners een rol krijgen als trekker van een wijkteam.

De wijkteams verzamelen actief ideeën van bewoners door met de wijk in gesprek te gaan over onderwerpen die voor de wijk van belang zijn. Daarnaast betrekken de wijkteams bewoners- en huurdersorganisaties in de wijk bij hun activiteiten. Op basis van de input van bewoners nemen de wijkteams beslissingen over de aanwending van het wijkbudget. In Groningen is er nadrukkelijk voor gekozen om de wijkteams de ruimte te geven om de bewonersbetrokkenheid op een eigen, voor hun wijk passende wijze vorm te geven. Dit levert lokale verschillen in aanpak op. Enkele voorbeelden: in sommige wijken wordt gewerkt met de Heel de buurt-aanpak (zie ook casus Lewenborg, pagina 13), in sommige wijken wordt gewerkt met een waardenzeefmethode (bijvoorbeeld Korrewegwijk/De Hoogte) en andere wijken hebben een (aanvullende) lokaal ontwikkelde methode van ideeën verzamelen, waarvan het 'meeroeien in Lewenborg' een mooi voorbeeld is (zie pagina 15).

Het wijkteam dient bij de toekenning van budgetten voorrang te geven aan projecten waarbij bewoners zelf een actieve rol voor de wijk kunnen en willen spelen. Als kader voor de investeringen in de wijk dienen de verschillende wijkperspectieven: beknopte visies per wijk op de gewenste wijkontwikkeling in de komende jaren¹⁰. Over de besteding van de extra middelen voor de wijkvernieuwing wordt eenmaal per jaar, achteraf, aan de gemeenteraad verantwoording afgelegd in een rapportage waarin per wijk aandacht wordt besteed aan de uitgaven.

Verdere organisatorische verankering

Waar de basis van de organisatie wordt gevormd door de wijkteams, wordt de top van de organisatie gevormd door het Bestuurlijk Overleg Lokaal Akkoord (BO). In het BO hebben drie wethouders, de Algemeen Directeuren van de diensten

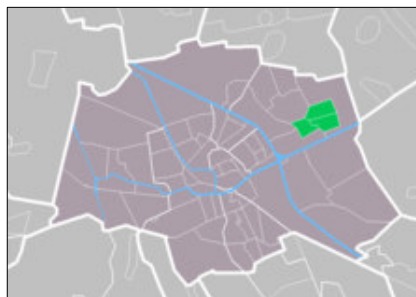
RO/EZ (Ruimtelijke Ordening/Economische Zaken) en OCSW, en de Algemeen Directeuren van de vijf deelnemende corporaties zitting. Het BO komt in principe eens per maand bij elkaar onder voorzitterschap van de wethouder Ruimtelijke Ordening. Het Bestuurlijk Overleg is verantwoordelijk voor ondermeer het vaststellen van de voortgangsrapportages, de wijkinvesteringsplannen en het samenwerkingsbeleid. Onder het bestuurlijk overleg zijn twee stuurgroepen – een Stuurgroep Wijkvernieuwing en een Stuurgroep Woningbouw -, drie werkgroepen en een denktank actief. De hoofdtaak van de Stuurgroep Wijkvernieuwing is het aansturen van de integrale wijkvernieuwing, en komt onder voorzitterschap van de directeur Ruimtelijke Ontwikkeling van de dienst RO/EZ eens per één à twee maanden bij elkaar. Daarnaast stimuleert, bewaakt en stuurt de Stuurgroep Woningbouw op voortgang en afspraken over woningproductie. Er is verder een Programmaleider Lokaal Akkoord aangesteld die, met secretariële ondersteuning, het centrale secretariaat voor het Bestuurlijk Overleg en de Stuurgroep Wijkvernieuwing vormt. De Programmaleider Lokaal Akkoord is daarnaast verantwoordelijk voor de totstandkoming, de uitvoering en de monitoring van het NLA; hij spreekt de betrokken partijen aan op hun verantwoordelijkheden en gemaakte afspraken. Hoewel de projectorganisatie (programmaleider en secretaris) is ondergebracht bij de dienst RO/EZ werkt deze echter wel voor de gezamenlijke partijen in het NLA (gemeente en corporaties) en wordt de projectorganisatie ook betaald door de gezamenlijke partijen (de gemeente en corporaties: 50-50).

3. DE CASUS LEWENBORG

In dit hoofdstuk gaan we specifiek in op de 'casus Lewenborg': één van de 14 wijkvernieuwingswijken in het Groningse Nieuw Lokaal Akkoord. Wat zijn in deze wijk de ervaringen met het werken met vertrouwen in de buurt? Eerst schetsen we kort de wijk, en daarna gaan we in op de drie thema's: betrokkenheid van bewoners, besteding budget en werken vanuit vertrouwen in de buurt.

Over de wijk Lewenborg¹¹

Lewenborg is een wijk met ongeveer 9.000 inwoners aan de oostrand van Groningen. De wijk is grotendeels in de jaren '70 gebouwd en bestaat uit ongeveer 4000 woningen, waarvan de helft in eigendom van corporaties. Lewenborg is een gezinswijk, maar wat opvalt is dat het aantal eenoudergezinnen toeneemt. De afgelopen jaren is veel hoogbouw in Lewenborg gesloopt, waardoor het aantal portieketagewoningen en galerijwoningen is gehalveerd. Dit heeft geleid tot een afname van het aantal jonge stellen, jongeren en singles in de wijk. Het aantal ouderen daarentegen neemt toe in Lewenborg. Van de wijkbewoners is zo'n 80% van westerse afkomst.

Figuur 1: de wijk Lewenborg rechts op de kaart van de stad Groningen

“Lewenborg: Groene wijk met een nieuwe toekomst”, kopt het wijkperspectief van Lewenborg. Lewenborg is destijds ruim opgezet met relatief veel groen in de wijk, waaronder het wijkpark “Le Roy”. De wijk wordt door één van de bewoners die we gesproken hebben getypeerd als een ‘betere buitenwijk’. Hoewel Lewenborg een stadswijk is, heeft de wijk volgens veel bewoners toch ook nog wel een dorpsgevoel. Maar: “er hangt minder een dorpsgevoel dan in Paddepoel en Vinkhuizen”, voegt één van onze gesprekspartners toe. In het kader van de wijkvernieuwing zijn er veel zaken gaande in Lewenborg. Sinds 2001 is de uitvoering op stoom gekomen, aldus het wijkperspectief. Zo wordt ondermeer in de wijk de singel verder doorgetrokken, een woonservicegebied ontwikkeld, het winkelcentrum opgeknapt, het wijkpark schoon, heel, veilig en beter toegankelijk

gemaakt en een vensterhuis ontwikkeld. Maar de sociale component in de wijkvernieuwing vraagt nog om extra aandacht, zo is te lezen in het wijkperspectief van Lewenborg, waarbij het vooral gaat om het goed organiseren van de Marktplaats in het wijkcentrum als punt voor informatie, zorg, diensten en activiteiten, en het bereiken van kwetsbare groepen en jongeren in wijk.

Betrokkenheid bewoners

In deze paragraaf gaan we in op de vragen welke bewoners in Lewenborg meedoen in het kader van het werken met vertrouwen in de buurt en in hoeverre burgers jaar in jaar uit betrokken blijven of dat de betrokkenheid juist afkalt. Deze vragen kunnen pas worden beantwoord als duidelijk is wat onder betrokken burgers wordt verstaan; we zullen daarom eerst ingaan op de diverse mogelijkheden voor bewoners om te participeren in Lewenborg.

Mogelijkheden voor participatie

Hierboven werd al aangegeven dat het werken vanuit het 'vertrouwen in de buurt'-principe (in deze vorm) relatief nieuw is in Groningen. Hoewel in Groningen al eerder ervaringen zijn opgedaan met bewonersparticipatie in kleinere stadsdeelbudgetten en bewonersoverleg, is sinds het Nieuw Lokaal Akkoord (NLA, 23 mei 2007), door ondermeer het extra wijkbudget en de instelling van de wijkteams, een stevige impuls gegeven aan het werken vanuit vertrouwen in de buurt. En 'zowel gemeente als corporaties zetten in op experimenten om nieuwe impulsen te geven aan participatie' (Gemeente Groningen, 2007: 3).

Zoals in het vorige hoofdstuk al aan de orde kwam is één van de kenmerken van de aanpak dat er gewerkt wordt met *wijkteams*. In Lewenborg bestaat het wijkteam uit twee corporatiemedewerkers (een medewerker van corporatie Nijestee en een van In), een opbouwwerker van Stichting Stiel, vier medewerkers van de gemeente Groningen (een medewerker van stadsbeheer, twee van OCSW en een van stadsdeelcoördinatie) en de buurtagent. Een overzicht van de samenstelling van het wijkteam in Lewenborg is opgenomen als bijlage bij dit rapport. In Lewenborg bestaat het wijkteam dus uitsluitend uit professionals en zijn er geen bewoners deel van het team. Maar bewoners zijn op diverse andere wijzen betrokken bij de wijkvernieuwing in Lewenborg; voor een deel heeft de participatie de vorm van *meedenken/meepraten* over de wijkvernieuwing, en voor een deel de

vorm van *meedoen* in de wijk(vernieuwing). Eerst gaan we in op het meedenken/meepraten, daarna kort op het meedoen.

Zo is er sinds kort in Lewenborg een **kerngroep 'Heel de buurt Lewenborg'** actief waarin bewoners deelnemen. Heel de buurt¹²-overleggen zijn overlegvormen waarbij een vorm van wijkgericht werken wordt gecombineerd met een verankerd, gelijkwaardig samenwerkingsverband tussen bewoners, gemeente en betrokken professionele instellingen en organisaties; samen wordt de agenda voor de wijk bepaald. De Heel de buurt-overleggen (inmiddels ongeveer tien in Groningen) worden sinds enkele jaren voorgezeten door een raadslid, op deze wijze is er ook een directe link met de lokale politiek.

Voor Lewenborg is er in 2007 een profielschets gemaakt waar deelnemende bewoners in de zogenaamde 'kerngroep Heel de buurt Lewenborg' aan moeten voldoen. Zo dien je minimaal 16 jaar oud te zijn, een brede interesse te hebben en te kunnen meepraten over beleid, afstand te kunnen nemen van je eigen belang en een constructieve en kritische gesprekspartner te zijn. Leden van de kerngroep nemen op persoonlijk titel deel, en niet namens een organisatie. Via ondermeer een advertentie in wijkkrant ('De Lewenborger') en via het netwerk van professionals zijn bewoners benaderd met de vraag of ze zich voor minimaal 2 jaar – en minimaal 4 uur in de maand – willen inzetten voor de wijk door zitting te nemen in de kerngroep. In totaal zou de kerngroep – naast het gemeenteraadslid als voorzitter – moeten bestaan uit maximaal 5 bewoners, die tezamen een voldoende afspiegeling van de wijk vormen: zo zou er uit diverse groepen (ouderen, jongeren, moeders, Antilianen etc.) geworven moeten worden. Ook dienen de kerngroepleden niet louter de 'bekende gezichten' te zijn.

In november 2007 hebben twee leden van het wijkteam van Lewenborg (een opbouwwerker van Stichting Stiel – tevens projectleider van 'Heel de buurt Lewenborg' en een medewerker van woningcorporatie In) 'sollicitatiegesprekken' gehouden en bewoners geselecteerd. Op de advertentie hebben 13 bewoners gereageerd (voornamelijk mannen van 55+); en er zijn in totaal acht bewoners op gesprek geweest. Uiteindelijk zijn er vier bewoners in de kerngroep van Lewenborg geselecteerd en bestaat er ten tijde van dit onderzoek (maart 2008) nog één vacature voor deelname.

Het wijkteam en de kerngroep in Lewenborg hebben gemiddeld eens per drie maanden gezamenlijk overleg. Op deze wijze vangen professionals (nieuwe) signalen uit de wijk op en kunnen kerngroepleden eventueel voorstellen doen voor

het besteden van het wijkbudget. Hoewel de kerngroep kan meedenken en meepraten over besteding van het wijkbudget neemt uiteindelijk het wijkteam (de professionals) de finale beslissing. Ten tijde van dit onderzoek was de kerngroep pas opgericht en was er alleen nog maar een eerste gezamenlijke bijeenkomst geweest van de kerngroep en het wijkteam. Deze bijeenkomst was nog overwegend verkennend van aard: bewoners zagen elkaar en het wijkteam voor het eerst, en voor velen was het nog wennen aan en verkennen van de rollen en spelregels.

Maar de Lewenborgers zijn nog op andere wijzen betrokken (geweest) bij de wijkontwikkeling. Zo is eerder – al in 2006 – onder de noemer “**Proeftuin Groningse Lente**” in Lewenborg een WMO-pilot gehouden waarin op een interactieve wijze samen met bewoners is geïnventariseerd welke zaken er op het gebied van wonen, zorg en welzijn in de wijk spelen. Er is destijds een tijdelijk bewonerspanel samengesteld uit vertegenwoordigers van verschillende groepen in de wijk: ouderen, mensen met beperkingen, mensen met verschillende etnische achtergrond en verschillende sociaal-economische status. Verder zijn de georganiseerde bewonersgroepen betrokken, waaronder de wijkraad¹³. Het bewonerspanel heeft 25 aandachtspunten vastgesteld, die vervolgens zijn voorgelegd aan een panel van wijkprofessionals met daarin vertegenwoordigers van alle instanties in de wijk die werken op het gebied van wonen, welzijn en zorg. De professionals hebben op basis van deze aandachtspunten een toekomstplan geformuleerd, dat ze begin januari 2007 aan het bewonerspanel hebben gepresenteerd¹⁴. Op 21 maart 2007 is deze “WMO-wijkagenda” op een wijkbijeenkomst aan circa 40 aanwezige buurtbewoners gepresenteerd, waarbij de vraag centraal stond: “Zijn deze 25 punten een juiste afspiegeling van wat er speelt in de wijk?”. Na die bijeenkomst zijn op de thema’s ‘jongeren’, ‘ouderen’, ‘woonomgeving’ en ‘onderlinge betrokkenheid’ belangrijke aandachtspunten benoemd (ook opgenomen in het wijkperspectief van Lewenborg dat als bijlage bij dit rapport is gevoegd). Verder zijn er in de afgelopen periode al enkele **bijeenkomsten rondom specifieke thema’s** georganiseerd. Dit waren doorgaans thema’s die naar boven zijn gekomen in eerdere gesprekken met bewoners in het kader van de WMO-proeftuin en het wijkperspectief (bijvoorbeeld een bijeenkomst waarin gesproken is over de toekomst van het Le Roy park).

Een centrale club in de wijk, wat betreft de wijkontwikkeling is de wijkvereniging, genaamd “**De Scheepsraad**”. Deze bewonersclub verwoordt en

komt op voor het belang van Lewenborg en de Lewenborgers richting ondermeer de gemeente. De Scheepsraad heeft een bestuur (ongeveer vijf personen) en faciliteert diverse onafhankelijke werkgroepen (onder andere Werkgroep Groen, Werkgroep Honden Uitlaat Plan). De Scheepsraad heeft de afgelopen periode naam gemaakt in Lewenborg, maar ook in de stad Groningen, met hun methode van **“Meeroeien in Lewenborg”**. Deze methode houdt in dat het bestuur van de Scheepsraad regelmatig zelf de buurt ingaat voor een sociale schouw, waarbij elke keer één straat wordt bezocht. Enkele weken van tevoren krijgen alle bewoners een flyer en op het aangekondigde tijdstip is het bestuur dan in de straat om te horen wat er allemaal speelt bij de bewoners. Dit meeroeien gebeurt vaak in samenwerking tussen de Scheepsraad en professionals in de wijk van bijvoorbeeld het opbouwwerk of de woningcorporaties.

In dit meeroeien wordt meedenken en meepraten regelmatig verbonden met *meedoen*. Zo geeft het meeroeien zicht op wat er speelt in de wijk doordat bewoners kunnen vertellen wat hen op het hart ligt, maar “voor wat hoort wat, dus als de buurt iets wil, dan is dat prima, maar dan moeten mensen **zelf** ook **dingen regelen**”, aldus een van onze gesprekspartners. Hier werd meteen ook een voorbeeld aan toegevoegd: “Met zandbakken bijvoorbeeld, daar moet zo’n zeil overheen, anders wordt het een kattenbak. Dat is dan prima, maar dan wordt er wel van mensen verwacht dat ze elke avond dat zeil over de zandbak leggen. Bewoners moeten participeren en verantwoordelijkheid nemen”.

Verder zijn bewoners soms ook actief in de **uitvoering van projecten** in of samenhangend met de wijkvernieuwing. Zo zijn bewoners op eigen initiatief aan de slag gegaan met het planten van bloembollen langs de doorgaande weg in Lewenborg, en komen er in de lente de ‘lentecriebels’ aan, waarin de bewonerscommissie IN, samen met de Scheepsraad – ondersteund door de gemeente, Stichting Stiel, Woningcorporaties en de Politie – in enkele straten samen met Lewenborgers het zwerfvuil opruimt. Dat gebeurt op een feestelijke wijze met koffie, koek, cake, frisdranken, belegde broodjes en voor de kinderen is er een springkussen en wordt er snoep uitgedeeld. Maar deze meer doe-georiënteerde activiteit wordt tevens gekoppeld aan meedenken over de toekomst voor de wijk. “Daar haken wij aan en dan proberen we met mensen te bespreken wat zij de belangrijkste aandachtspunten vinden voor de wijk. Op die manier zorg

je dat de burger verantwoording krijgt voor het te besteden geld, en dat het geld niet vóór ons wordt besteed”, aldus één van de kerngroepleden.

Ook zijn in Lewenborg bewoners op diverse manieren en in diverse **maatschappelijke verbanden** actief: van de voetbalvereniging tot de schaakclub en van het Actiecomité scholen tot de Vriendenclub van het Le Roy-gebied¹⁵. Deze maatschappelijke verbanden zijn niet een-op-een gerelateerd aan de wijkvernieuwing, maar zijn wel degelijk een vorm van bewonersbetrokkenheid in Lewenborg die hier niet ongenoemd moet blijven. Hierop ligt de focus echter niet in dit onderzoek.

Wie zijn betrokken?

Zoals uit de vorige paragraaf blijkt, zijn bewoners in Lewenborg op diverse wijzen betrokken bij de wijkontwikkeling. We hebben echter geen scherp zicht op wie deze bewoners precies zijn en op de duurzaamheid van de bewonersbetrokkenheid. Wat de duurzaamheid van de betrokkenheid in de nieuwe aanpak betreft is dat sowieso nog lastig aan te geven daar er in Groningen pas onlangs (in 2007) is gestart met het werken ‘vanuit vertrouwen in de buurt’. Wat we wél weten over de samenstelling van de betrokken bewoners is dat er in de organisatie van de bewonersbetrokkenheid in Lewenborg oog is voor de diversiteit in de participatie. Zo zijn in de WMO-pilot bewoners met diverse achtergronden/belangen betrokken, wordt bij het meeroeien steeds op diverse plaatsen in een straat aangebeld (zonder een selectie te maken), en van de vier leden van de zojuist opgerichte kerngroep in Lewenborg momenteel drie ‘nieuwe gezichten’ en één bekend gezicht deelnemen, waarbij ook rekening is gehouden met (vertegenwoordiging van) de diverse groepen in de wijk. Daarnaast is het zo dat in wijkraden doorgaans blanke bewoners van middelbare leeftijd actief zijn; en de Scheepsraad van Lewenborg vormt hierop geen uitzondering.

Uit de interviews komt naar voren dat professionals graag (naast met de ouderen) vooral nog beter contact willen krijgen met de jongeren en de Antilianen in Lewenborg: “De Antilliaanse groep en de jongere bewoners zijn ondervertegenwoordigd en die kun je ook niet zo gemakkelijk vinden want ze zitten ook niet in een werkgroep in de wijk. Die groepen zijn dus redelijk onzichtbaar”, aldus één van de wijkprofessionals.

Besteding budget

Waarom besteden bewoners nu eigenlijk het geld? In Lewenborg kan er – conform afspraken in het NLA – op het niveau van de wijk worden beslist over gemeenschappelijke middelen van gemeente en corporaties. Deze gemeenschappelijke middelen betreffen in totaal € 2 miljoen voor een periode van vier jaar (2007-2010). Per inwoner van Lewenborg is dat per jaar ongeveer € 57,-. Dit budget wordt geïnvesteerd in leefbaarheid van de wijk en komt extra bovenop de reguliere inzet van gemeente en corporaties. De co-financierende corporaties in Lewenborg zijn In en Nijestee.

Hoe vindt de besteding van het budget plaats?

Het wijkteam in Lewenborg heeft – zoals alle wijkteams in het Lokaal Akkoord – als taak de bewoners nauw te betrekken bij de definitieve inzet van het wijkbudget. Dit is in Lewenborg ondermeer gebeurd middels eerdergenoemde bijeenkomsten in de wijk (al dan niet rondom specifieke thema's) en middels overleg van het wijkteam met de kerngroep 'Heel de buurt Lewenborg'. Uiteindelijk beslist het wijkteam (in Lewenborg bestaande uit professionals) over de definitieve besteding van het budget. Het is de bedoeling dat de kerngroep 'Heel de buurt' met enige regelmaat overlegt met het wijkteam, maar op het moment van onderzoek was de kerngroep pas opgericht en had zij nog maar eenmaal met het wijkteam overlegd.

In de periode tussen de start van het NLA (grofweg de zomer van 2007) en de eerste bijeenkomst met de kerngroep (februari 2008), heeft het wijkteam niet stilgezeten. Het team heeft in die maanden reeds enkele projecten in gang gezet. Deze projecten zijn gekozen op basis van prioriteiten en thema's die uit eerdere gesprekken met (onder andere) bewoners naar voren zijn gekomen; uit ondermeer de eerder gehouden WMO-pilot, het 'meeroeien' in Lewenborg en de gehouden gesprekken over het wijkperspectief.

Waarom besteden bewoners het budget?

In figuur 2 zijn tien projecten weergegeven die bij de gemeente Groningen op januari 2008 zijn geregistreerd voor de wijk Lewenborg.

Tabel 1: projecten in Lewenborg waar het wijkvernieuwbudget aan is besteed tot aan jan. 2008

Projectnaam	Omschrijving project	Sociaal of fysiek	Bedrag (€)
Plan van aanpak oplossen lage participatie jongen in Lewenborg	Een externe opdracht om, in goed overleg met betrokkenen, een plan van aanpak te maken om te komen tot grotere participatie van jongeren in Lewenborg. In het voorjaar zal de aanpak met de buurt worden besproken.	Sociaal	6.000
Kunstgrasveld scholeneiland Lewenborg	Een kwalitatief goede speelplek die zowel dient als speelplein van de school als speelplek voor de buurt.	Fysiek en sociaal	50.000
Realisatie Loods Lewenborg	Vanuit het Nieuw Lokaal Akkoord wordt een bijdrage geleverd om de realisatie van het informatie- en adviescentrum in Lewenborg te realiseren.	Fysiek	60.410
Opfleuren wijkring	Op de wijkring Lewenborg worden op verzoek van bewoners voorjaarsbloemen (bollen) geplant.	Fysiek en sociaal	7.500
Budget algemeen	Communicatiekosten ten behoeve van bijeenkomsten Nieuw Lokaal Akkoord / Heel de buurt	Overhead	550
Herinrichting omgeving Mercatorflat Kraaijenest	Herinrichting van de omgeving van de Mercatorflat Kraaijenest. Dit op verzoek van de bewoners.	Fysiek	23.000
Speelkooi het Baken	Er is grote behoefte aan een meervoudige speelkooi van 15x30 meter aan het Baken.	Fysiek en sociaal	25.000
Buurtbemiddeling	Bewoners (de buurt) grotendeels zelf hun burenc conflicten laten oplossen met behulp van medebewoners (vrijwillige bemiddelaars). Hierdoor neemt de leefbaarheid in de wijken toe.	Sociaal	15.000
Budget algemeen	Algemeen budget voor vergaderkosten, communicatiekosten en dergelijke.	Overhead	25.000
Kwaliteitsimpuls speelvoorziening de Wimpel	Extra kwaliteitsimpuls (het oppimpen van) op bestaande speelvoorziening de Wimpel. Dit ligt in het uit te breiden Le Roy gebied	Fysiek en sociaal	25.000
Totaal			237.460

Bron: gebaseerd op Gemeente Groningen (2008): 'Opdrachten vanuit wijkteams (stand januari 2008)'

Als we de 'algemeen budgetten' buiten beschouwing laten, zien we dat er acht projecten zijn waarvan er twee als sociaal en twee als fysiek te kwalificeren zijn. De overige vier projecten zijn een combinatie van sociaal en fysiek.

Werken vanuit vertrouwen in Lewenborg

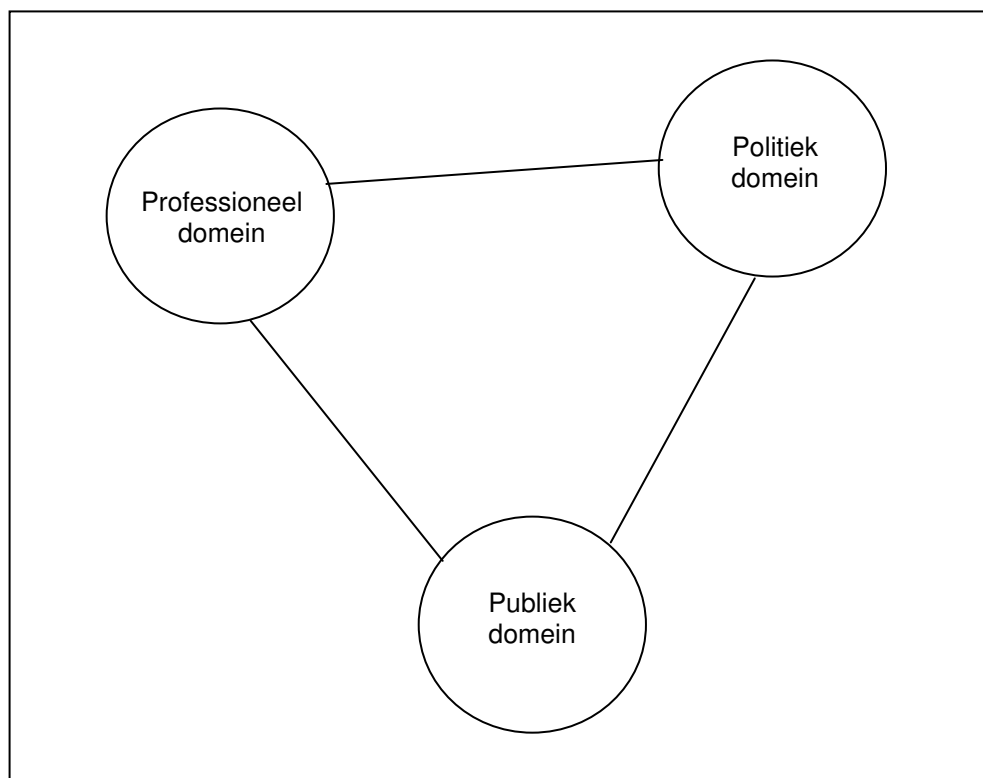
Werken vanuit vertrouwen in de buurt in Lewenborg wordt gekenmerkt door een actieve opstelling van zowel professionals als bewoners. Hoewel de manier van werken nog in een beginstadium verkeert, kunnen we constateren dat de gekozen aanpak vooralsnog op veel enthousiasme kan rekenen. Hieronder beschrijven we hoe werken vanuit vertrouwen in Lewenborg werkt en bevalt.

Hoe het werkt en bevalt

Hoe werkt het 'werken vanuit vertrouwen in Lewenborg'? Wat betekent de gekozen aanpak voor participerende partijen in termen van inspanning en/of organisatie? In hoofdstuk 2 is het werken vanuit vertrouwen in de buurt in het Groningse Nieuw Lokaal Akkoord op hoofdlijnen beschreven, en in hoofdstuk drie (tweede paragraaf) zijn we ingegaan op hoe dat in zijn werk gaat/is gegaan in Lewenborg. We focussen in deze paragraaf op welke attitudes/houdingen van belang zijn bij de verschillende spelers in het werken met vertrouwen in de buurt, en op hoe het de betrokkenen bevalt. Ook gaan we in op enkele aandachtspunten die naar voor zijn gekomen in het onderzoek.

De centrale spelers in het werken met vertrouwen in de buurt zijn analytisch onder te verdelen in de drie domeinen van de lokale democratie zoals onderscheiden door Tops & Moorman (1996, zie ook Oude-Vrielink & Van de Wijdeven, 2008): het publieke, professionele en politieke domein. Het professionele domein bestaat uit ambtenaren en beambten van profit- en non-profit organisaties; het politieke domein bestaat uit politici, volksvertegenwoordigers en bestuurders van organisaties en het publieke domein bestaat uit (al dan niet georganiseerde) burgers. In deze paragraaf beschrijven we wat werken vanuit vertrouwen in de buurt in Lewenborg in elk van deze domeinen betekent en hoe betrokkenen deze werkwijze waarderen.

Figuur 2: Domeinen in de lokale democratie (vrij naar Tops & Moorman, 1996).

Het publieke domein – Werken vanuit vertrouwen in de buurt vraagt van de bewoners grofweg twee zaken (zie ook pagina zes): (1) een (co)productieve / actieve houding; en (2) een (kritisch) meedenkende (of meebeslissende) / signalerende rol. Het meedoen, het samen met andere bewoners en met professionals op een concrete doe-wijze vraagstukken in de wijk aanpakken gebeurt wel degelijk in Lewenborg, maar de verbinding van de actieve bewoners en –organisaties in de wijk met het wijkteam en het beschikbare wijkbudget staat nog in de kinderschoenen. Bewoners zijn zeker actief in de buurt (en vóór de buurt), en er wordt ook reeds gewerkt met het buurtbudget, maar het accent in de besteding van het buurtbudget ligt tot nu toe nog vooral op zaken voor elkaar krijgen vóór bewoners en wat minder op het voor elkaar krijgen van zaken dóór bewoners.

De kracht van het werken met vertrouwen in de buurt is voor een deel ook dat bewoners bereid zijn/worden gevonden om mee te denken over de wijkontwikkeling en het beleid hierover. Bewoners kennen de wijk, vangen signalen op uit de wijk en geven deze door aan het wijkteam. De wijkteamvergaderingen

samen met de kerngroep 'Heel de buurt Lewenborg' zijn hierbij belangrijk, maar dat zijn niet de enige momenten waarop signalen worden doorgegeven: bewoners kunnen bijvoorbeeld ook direct leden van het wijkteam benaderen, of andersom. In Lewenborg is nog maar net begonnen met deze overleggen tussen wijkteam en kerngroep, wat het lastig maakt om hier al iets over te zeggen. Wel hebben bewoners in Lewenborg al eerder meegedacht over en hun stem kunnen laten horen in de wijkontwikkeling, door ondermeer de WMO-pilot, het meeroeien, en enkele bijeenkomsten rondom specifieke thema's (Le Roy park).

Het politieke domein – De Groninger aanpak van werken vanuit vertrouwen in de buurt vereist van actoren uit het politieke domein een overdracht van zeggenschap naar de wijkteams. Het wijkteam in Lewenborg bestaat uit professionals; waardoor er gesproken kan worden van een overdracht van beslismacht van het politieke naar het professionele domein. In enkele andere wijken zijn ook bewoners lid van het wijkteam (zie tabel 2 in hoofdstuk 4); hier is sprake van een overdracht van beslismacht van het politieke naar het professionele én het publieke domein. Deze beslismacht betreft dan concreet de besteding van het extra budget voor wijkvernieuwing (in Lewenborg € 2 mln voor vier jaar).

Het politieke domein staat dus op afstand van het werk in de wijken.¹⁶ Maar niet helemaal: zo worden de Heel de buurt-overleggen voorgezeten door een gemeenteraadslid, en vinden bewoners en politiek elkaar op ad hoc basis natuurlijk ook. Zo zijn er contacten tussen de bewonersorganisatie en stadsbestuur over actuele – en in de beleving van veel bewoners urgente – zaken zoals de wederopbouw van de in 2007 afgebrande sporthal in Lewenborg¹⁷. Het politieke domein is echter niet op een structurele wijze intensief betrokken in het werken met vertrouwen in de wijk; zij staat duidelijk op afstand.

Het professionele domein – Werken vanuit vertrouwen in de buurt vraagt in Groningen een actieve op de bewoners gerichte en luisterende basishouding van de actoren in het professionele domein. Dit houdt concreet in dat de professionals in het wijkteam eropuit gaan om te horen wat er leeft bij de bewoners, dat professionals bijeenkomsten organiseren rondom specifieke thema's die spelen in de wijk en bewoners de mogelijkheid geven hierover mee te praten, en dat het wijkteam frequent overlegt met de kerngroep 'Heel de buurt'. Hiermee zijn, zoals eerder beschreven, in Lewenborg reeds concrete stappen gezet.

Hoe bevalt het werken met vertrouwen in de buurt in Lewenborg? Hoewel het werken vanuit vertrouwen in de buurt in Lewenborg vrij recent geïntroduceerd is, hebben wij kunnen constateren dat er bij betrokkenen sprake is van een **nieuw elan**. De bewoners (uit de kerngroep) en de professionals die wij hebben gesproken waren enthousiast, zowel over de inhoud als over het proces. Er werd met opvallend veel instemming gesproken over de reeds gestarte projecten in het kader van de wijkvernieuwing, en er was enthousiasme (over en weer) over de contacten tussen bewoners en professionals. Hiermee willen we niet zeggen dat het louter positieve geluiden waren die wij te horen kregen. Er waren ook ontwikkelingen in de wijk waar bewoners zich kritisch over uitlieten, en onze gesprekspartners hielden wat betreft het werken met vertrouwen in de buurt ook regelmatig een slag om de arm en hadden soms nog een houding van ‘eerst zien en dan geloven’. We behandelen in hoofdstuk vier de door onze gesprekspartners geplaatste kanttekeningen bij en verwachtingen over de Groningse aanpak. Maar gezegd mag worden dat de kritische geluiden duidelijk minder omvangrijk waren dan de enthousiaste geluiden.

Hoe is dit nieuw elan te begrijpen? Ten eerste is er in grote mate een gedeeld idee (bij bewoners en professionals) over wat er belangrijk is in en voor de wijk. Door ondermeer de 25 punten die uit de WMO-pilot naar voren zijn gekomen is er een breed gedragen beeld van de uitdagingen waar de wijk voor staat. Ten tweede biedt de concrete toezegging van een extra wijkinvestering van 2 miljoen euro door de gemeente en woningcorporaties (op basis van NLA) zicht op verandering. En het blijft niet alleen bij ‘zicht op’; er zijn al projecten die veranderingen in gang hebben gezet. Met andere woorden: er is beweging en bewoners en professionals zien dat er wat gebeurt. Tenslotte is het ook op een leuke wijze ‘spannend’ om aan een nieuwe fase te beginnen, met een nieuwe werkwijze, een nieuwe bijkomstige dynamiek, voor een deel nieuwe gezichten (zeker in de kerngroep), en met nieuwe verwachtingen over de toekomst.

4. WERKEN VANUIT VERTROUWEN IN DE GRONINGSE BUURTEN

In het vorige hoofdstuk zijn we ingegaan op de wijk Lewenborg als casus om zicht te krijgen op het werken met vertrouwen in de buurt in de gemeente Groningen. De werkwijze wordt, zoals eerder gezegd, in meerdere wijken toegepast: 14 in totaal. In dit hoofdstuk verbreden we onze blik, en kijken we ook naar de andere 13 wijken. Achtereenvolgens behandelen we de drie thema's 'betrokkenheid van bewoners', 'besteding van het budget' en 'werken vanuit vertrouwen in de buurt'.

Betrokkenheid bewoners en besteding budget

Op basis van diverse documenten en de expertmeeting van 17 maart 2008 kunnen we ook enkele uitspraken doen over de betrokkenheid van bewoners in de andere 13 Groningse wijken waar met vertrouwen in de buurt wordt gewerkt.

- Bij acht van de veertien wijkteams zijn bewoners betrokken; in zes wijkteams zijn bewoners daadwerkelijk lid van het wijkteam (zie figuur 3);
- Als we uitgaan van de participatieladder (Edelenbos en Monnikhof, 2001) dan staat de invloed van bewoners veelal op het niveau van raadplegen en adviseren (Groningen, 2008; raadsbrief wijkteams Nieuw Lokaal Akkoord:3);
- Wijkteams bestaan voor het grootste gedeelte uit professionals. Wijkteams nemen de beslissingen over besteding van het budget.

We kunnen echter nog weinig zeggen over de nieuwe gezichten die in alle 14 wijken deelnemen, hierover hebben we geen gegevens beschikbaar. Het is ook nog niet duidelijk hoe duurzaam de betrokkenheid van bewoners is, omdat er nog maar minder dan een jaar met deze aanpak wordt gewerkt. Uit de drie workshops tijdens de expertmeeting op 17 maart 2008 kwam naar voren dat bewoners nu vooral nog meedenkers en in mindere mate meedoeners zijn bij het werken vanuit vertrouwen in de buurt (zie ook pagina 20). Dit komt o.a. doordat er nog veel nieuwe projecten tot stand moeten komen en de projecten die al lopen pas onlangs in uitvoering zijn gegaan.

Vanuit de raad is benadrukt (via een amendement, raadsvergadering 23 mei 2007) dat in minstens vijf wijken van de 14 wijken, ook een vertegenwoordiger van bewoners ('eventueel samen met een vertegenwoordiger van een andere deelnemende organisatie') wordt opgenomen in het wijkteam gedurende drie jaren.' Dit betekent dus dat in minstens vijf wijken, naast professionals ook (individuele) bewoners zitting dienen te hebben in het wijkteam. In de eerste rapportage aan de raad – februari 2008 – wordt gemeld dat er aan deze eerste doelstelling is voldaan: er zijn in zes wijkteams bewoners actief. Dit zijn de wijken Corpus den Hoorn, Grunobuurt, Korrewegwijk en De Hoogte, Kostverloren, Oosterhoogebrug en Oosterparkwijk (zie tevens figuur 3).

Tabel 2: Budgetten uit het NLA voor 14 Groningse wijken

Wijk	Budget (euro's)	Bewoner in wijkteam?
Beijum-Oost	2.900.000	Nee
Corpus den Hoorn	2.100.000	Ja
De Wijert-Noord	1.500.000	Nee
Grunobuurt	350.000	Ja
Hoogkerk-Zuid	600.000	Nee
Korrewegwijk en De Hoogte	1.600.000	Ja
Kostverloren	200.000	Ja
Lewenborg	2.000.000	Nee
Oosterhoogebrug	450.000	Ja
Oosterparkwijk	2.300.000	Ja
Paddepoel	2.900.000	Nee
Selwerd	1.300.000	Nee
Tuinwijk	350.000	Nee
Vinkhuizen	1.450.000	Nee
Totaal	20.000.000	

Bron: gegevens over deelname van bewoners in de wijkteams zijn gebaseerd op de bijlagen uit de Rapportage wijkteams Nieuw Lokaal Akkoord, gemeente Groningen (2008).

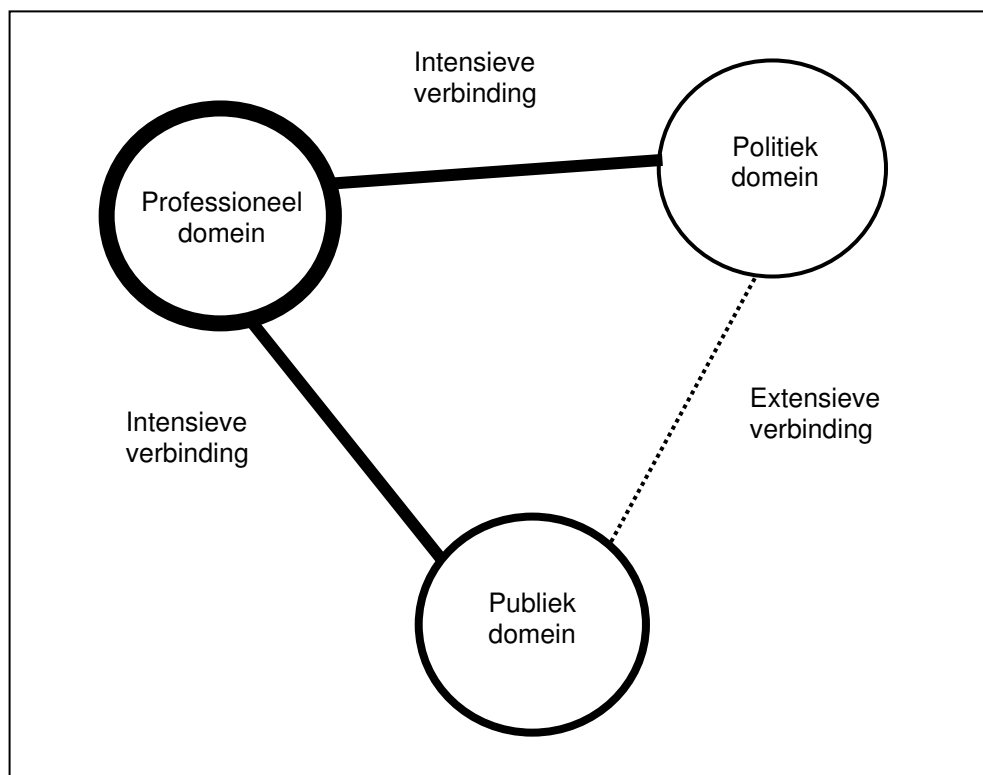
Zoals eerder vermeld heeft de gemeente Groningen samen met de woningcorporaties € 20 mln ter beschikking voor 14 wijken (zie figuur 3). Tijdens de expertbijeenkomst op 17 maart 2008 werd dit budget door enkele bewoners omschreven als 'slagroom op de taart'; het is geld dat bovenop reguliere (wijk)budgetten van de gemeente en corporaties wordt geïnvesteerd in de 14 wijken. Momenteel (gegevens januari 2008) is er voor € 2,1 mln aan opdrachten vanuit de verschillende wijkteams ter financiering ingediend. Het valt hierbij op dat iedere wijk ongeveer een gelijk aantal aanvragen heeft gedaan. Ook is de verhouding tussen sociale en fysieke projecten ongeveer gelijk. Wel wordt doorgaans bij fysieke projecten meer budget aangevraagd dan bij sociale

projecten, gezegd moet worden dat veel fysieke projecten vaak ook een sociaal component hebben.

Werken vanuit vertrouwen in de buurt

Eerder in hoofdstuk twee is de Groningse aanpak met het werken vanuit vertrouwen in de buurt al op hoofdlijnen beschreven, hoe het organisatorisch in elkaar gestoken is en is verbonden met/voortgekomen uit het Nieuw Lokaal Akkoord. Als we de drie op pagina 20 geïntroduceerde domeinen terughalen en we deze voor de Groningse situatie visueel bewerken, dan kan er dat voor de Groningse situatie als volgt uitzien:

Figuur 3: Domeinen in de lokale democratie (vrij naar Tops & Moorman, 1996). Toegepast op de Groninger organisatie van werken met vertrouwen in de buurt.

Zo bestaat in Groninger NLA op stedelijk niveau een intensieve verbinding tussen het professionele en het politieke domein (met name door het Bestuurlijk Overleg); maar is er juist een meer extensieve verbinding tussen het politieke en publieke domein. Het publieke domein is op afstand (geplaatst) van het politieke

domein. Op wijkniveau is er een intensieve verbinding tussen het professionele en publieke domein: het zijn vooral de diverse professionals (al dan niet in het wijkteam) die in overleg of samenwerking met bewoners projecten opzetten en de wijkbudgetten aanboren. Het professionele domein speelt dan ook een belangrijke intermediaire rol tussen het politieke en publieke domein, vandaar dat dit domein in figuur 3 het sterkst wordt geaccentueerd. Het publieke domein is minder sterk geaccentueerd als het professionele domein, maar wel weer sterker dan het politieke domein. Dit omdat de bewoners het in het kader van het werken vanuit vertrouwen in de buurt meer 'voor het zeggen hebben' dan bestuurders en politici, maar in veel gevallen uiteindelijk het wijkteam beslist over besteding van het budget (en in de meerderheid van de wijkteams zijn nog geen bewoners lid). Het kan overigens geen kwaad om nogmaals te benadrukken dat de wijkteams als expliciete taakstelling hebben om de bewonersbetrokkenheid te organiseren. en hierover ook frequent berichten richting de stuurgroep en de raad. Hiermee is geborgd dat het wijkteam ook daadwerkelijk aan de slag gaat met de bewonersbetrokkenheid en hier serieus vorm en inhoud aan moet geven.

Verwachtingen en vragen

De nieuwe werkwijze brengt ook een nieuw elan met zich mee, zo hebben wij kunnen constateren in de diepte-interviews met betrokkenen in Lewenborg. Dit gevoelde elan is ook breder dan alleen de wijk Lewenborg, zo bleek uit de brede sessie op 17 maart 2008 met betrokkenen uit andere Groningse wijken. Maar tezamen met het nieuwe elan komen ook verwachtingen en vragen. Dat is niet alleen in Lewenborg het geval, maar ook in andere wijken in Groningen. Op deze verwachtingen en vragen gaan we in deze paragraaf in.

Zo gaat de nieuw geïntroduceerde werkwijze gepaard met een verwachting bij bewoners dat ze daadwerkelijk gehoord zullen worden; dat hun stem er toe doet in de (koers van de) wijkontwikkeling. Ook verwachten bewoners dat ze door de nieuwe werkwijze beter geïnformeerd zullen worden over (aankomende) ontwikkelingen in de wijk, zo kregen wij enkele keren te horen. En de introductie van het extra budget voor wijkvernieuwing schept bij bewoners ook de verwachting hier invloed op te kunnen uitoefenen.

De vorm waarin bewonersbetrokkenheid is georganiseerd en de wijze waarop budgetten worden toegekend verschilt zoals gezegd per wijk (zie ook pagina negen), en ook binnen een wijk zijn weer diverse vormen van

bewonersbetrokkenheid te onderscheiden (zie ook de casus Lewenborg). Zo lopen in sommige wijken nieuwe en oude structuren nog door / langs elkaar heen: wijkteams, wijkraad, Heel de buurt, kerngroep. Er bestaan ook veel lokale verschillen in hoe de besluitvorming over de budgetten is georganiseerd. In sommige wijken wordt de besluitvorming over de toekenning van de budgetten in een methodiek gegoten (zo werkt de Korrewegwijk/De Hoogte bijvoorbeeld met de methodiek van de waardenzeef), waar andere wijkteams ervoor kiezen om dit op een wat lossere wijze aan te pakken.

Zoals er verschillen in aanpak en organisatie zijn, zijn er ook verschillen in hoe bewoners hun rol in het besluitvormingsproces beleven. Waar sommige bewoners hun rol helder voor ogen hebben, zijn anderen nog onzeker. Dit lijkt voor een belangrijk deel samen te hangen met de ervaring van de bewoners zelf. Sommige bewoners hebben nog weinig ervaring, maar anderen zijn door de jaren heen 'beroepsbewoners' geworden en kennen (gemeentelijke) procedures en de ambtelijke werkwijzen op hun duimpje. Waar ambtenaren in de loop der jaren komen en gaan, zijn zij betrokken gebleven als actieve wijkbewoner en hebben inmiddels veel kennis opgedaan over wijkontwikkeling, politiek en ambtenarij. Voor een ander deel hangt de scherpste waarmee bewoners hun rol zien samen met de scherpste en helderheid van de procedures; en deze zijn in veel wijken nog niet helder. Voor veel bewoners is de manier van werken – net als voor veel professionals – nieuw, en zo'n nieuwe setting en werkwijze is voor velen even wennen. Enkele vragen die leefden waren 'Hoeveel verantwoordelijkheid wil ik als bewoner nemen in de besteding/toedeling van de budgetten?' en 'Over wat en kan ik nou precies beslissen, en over welke wijkontwikkelingen kan ik meepraten?'.

Niet alleen bewoners, maar ook professionals hebben verwachtingen. Professionals verwachten (en ervaren reeds) een representatief geluid door de 'antennefunctie' van de kerngroep. Hoewel de bewoners in de kerngroep geen officieel representerende rol vervullen, en ze allen deelnemen op persoonlijke titel (en niet namens een organisatie), is in de selectie wel degelijk rekening gehouden met een 'diversiteit aan geluiden' van aanwezige groepen in de wijk en wordt van de kerngroepleden wel verwacht dat zij voeling houden met wat er in de wijk leeft.

Ook verwachten professionals dat er betere oplossingen voor (sommige) wijkvraagstukken zullen komen doordat er meer gebruik wordt gemaakt van ideeën, informatie, ervaringen en vaardigheden van bewoners. Het werken vanuit

vertrouwen in de buurt heeft de verwachting in zich dat bewoners meer geactiveerd zullen zijn / blijven.

Kortom, zowel bij bewoners als bij professionals zijn er verwachtingen gewekt. Het is belangrijk dat het bestuurlijk overleg, maar ook de betrokken professionals hiervan op de hoogte zijn, goed communiceren over de voortgang en de besteding van budgetten en laten zien dat de gewekte verwachtingen daadwerkelijk waar gemaakt worden.

Het nieuw elan gaat ook gepaard met complexiteit en onzekerheid. Professionals vinden het soms nog lastig en/of onduidelijk welke criteria te hanteren voor het toekennen van de wijkbudgetten. Ook is het soms nog lastig voor professionals in te schatten in welke mate en waarop sturing wenselijk is; sturing op ideeën (in hoeverre dienen ideeën nou van bewoners te komen, of kunnen ze ook van professionals komen?); sturing op budgetten (geld over de vier jaar heen 'programmatisch' uitgeven, of meer ad hoc 'wie het eerst komt het eerst maalt').

Ook politiek en bestuur lijken deels nog op zoek te zijn naar een passende rol. Enerzijds willen politiek en stadsbestuur de wijkteams niet voor de voeten lopen, anderzijds is het soms toch nodig (of wenselijk) om als politicus persoonlijk zichtbaar en aanwezig te zijn in de wijk. Met andere woorden: het is soms nog balanceren tussen voldoende afstand en gepaste nabijheid/zichtbaarheid.

Een algemeen aandachtspunt is: hoe wordt het vertrouwen in de buurt over vier jaar verankerd? Bewoners en professionals zijn momenteel actief en komende drie jaar is er nog budget om diverse projecten op te zetten en uit te voeren. Echter, het is nog de vraag of deze energie (en het geld) voor de toekomst behouden blijft. Mochten de extra impuls gelden wegvallen, hoe kan de energie en inzet (van bijvoorbeeld bewoners) dan alsnog gewaarborgd blijven?

De eerste stappen met het werken met vertrouwen in de buurt in Groningen zijn gezet. Er is veel enthousiasme bij betrokkenen en er lijkt sprake van een vertrouwenwekkende start met de nieuwe werkwijze. Voor een deel is dit vertrouwen reeds opgebouwd in de (eerste en eerdere) samenwerking(en) tussen betrokken partijen en voor een deel is er vooral nog sprake van een hoopvolle verwachting over hoe het zal gaan de komende periode (nog niet gestoeld op concrete eerdere samenwerking).

Het werken met vertrouwen in de buurt in Groningen kent constanten in de uitgangspunten en organisatie, maar kent ook veel verschillen in de uitvoering per wijk. 'De' Groningse aanpak is dus vooral ook een veelvormige en diverse aanpak waarin het werken vanuit vertrouwen in de buurt steeds lokaal (in de buurt) door betrokkenen wordt uitgevonden en vormgegeven (met ook bijkomende vragen en onzekerheden). Zo is het proces van het vormgeven van het werken met vertrouwen in de buurt tevens te beschouwen als een (deels collectief) leerproces. Dit leerproces is reeds ingezet en terug te vinden in en tussen actoren in de drie eerder genoemde domeinen.

Om het proces van werken met vertrouwen in de buurt in Groningen verder tot bloei te laten komen, het daadwerkelijk een collectief leerproces te laten zijn, de snelheid er in te houden en voldoende voortgang te blijven boeken is de rol van de programmaleider Lokaal Akkoord een cruciale (zie ook pagina's negen en tien). Om een voetbalmetafoor te gebruiken: de programmaleider is spelverdeler die de andere partijen (onder andere in de wijken) laat scoren. Daarnaast bewaakt hij (de voortgang van) het proces en zorgt dat relevante informatie en kennis gedeeld wordt door de diverse professionals en bestuurders betrokken bij het NLA en het werken met vertrouwen in de buurt.

Voor de vitaliteit van de nieuw ingeslagen weg/nieuwe werkwijze is niet alleen een centrale betrokken figuur nodig (in de vorm van bijvoorbeeld een programmaleider), maar ook bestuurlijke rugdekking en voldoende (positieve) druk 'van onderop' (zie Hendriks & Tops, 2002; Van de Wijdeven c.s., 2006, De Graaf, 2007). Aan beide andere randvoorwaarden lijkt op dit moment voldaan in de Groningse context. Zo is er een stevige back-up voor het werken met vertrouwen in de buurt in het Bestuurlijk Overleg, en lijkt er voldoende enthousiasme aanwezig 'in de wijken' bij de professionals aldaar. Hoe breed het enthousiasme en het vertrouwen bij alle bewoners leeft kunnen we op basis van dit onderzoek niet zeggen, maar bij de bewoners die wij hebben gesproken waren deze wel degelijk aanwezig.

De titel 'Met vertrouwen van start in Groningse Nieuw Lokaal Akkoord' leek ons al met al prima de lading van de bevindingen uit ons onderzoek te dekken.

BIJLAGEN

SAMENVATTING

Het onderzoek

Na Deventer is Groningen de tweede gemeente uit de kopgroep waar dit onderzoek is uitgevoerd. In Groningen is de werkwijze van vertrouwen in de buurt vrij recent in 14 wijken ingevoerd (zomer 2007), als onderdeel van het Nieuw Lokaal Akkoord (NLA, 23 mei 2007) tussen gemeente en woningcorporaties. De SEV heeft de Tilburgse School voor Politiek en Bestuur van de Universiteit van Tilburg verzocht de ervaringen in Groningen op te tekenen. De centrale vraag van het onderzoek is als volgt geformuleerd: “*Hoe werk je vanuit vertrouwen in de buurt?*” Meer in het bijzonder gaat het om onderstaande vragen:

- Welke burgers doen mee en welke niet?
- Blijven burgers jaar in jaar uit betrokken of kalft het af?
- Wat doet de burger met het geld?
- Wat betekent deze aanpak voor onderzochte participerende partijen in termen van inspanning en/of organisatie?
- Is iedereen tevreden over hoe het loopt?

Om deze vragen te beantwoorden hebben we relevante documenten en webpagina's geanalyseerd. Tevens zijn tien diepte-interviews gehouden met belangrijke spelers uit het professionele, publieke en politieke domein. De bevindingen uit de documentenanalyse en de interviews zijn gepresenteerd tijdens een besloten bijeenkomst op 17 maart 2008 in Groningen. De genodigden hebben hun reactie en reflectie op de bevindingen gegeven, die samen met de andere verzamelde data in deze rapportage zijn verwerkt. Met deze aanpak stellen we het beeld dat bewoners en professionals van de Groninger wijkaanpak hebben centraal. Er is gekozen om allereerst te focussen op een concrete casus: de wijk Lewenborg (hoofdstuk 3). In hoofdstuk 4 zijn de bovengenoemde vragen ook voor het stedelijke niveau behandeld.

De Groningse aanpak

In totaal wordt er komende vier jaar op grond van het Nieuw Lokaal Akkoord 20 miljoen euro (10 miljoen door de gemeente en 10 miljoen door de woningcorporaties) geïnvesteerd in 14 geselecteerde wijken, waaronder de wijk Lewenborg. De intentie in de Groningse aanpak in het NLA is de bewoners bij de

definitieve inzet van het wijkbudget nauw te betrekken. In elk van de 14 wijken is daarvoor een *wijkteam* in het leven geroepen, met als belangrijkste doel de betrokkenheid van bewoners te organiseren en samen met bewoners plannen te ontwikkelen en uit te voeren in de lijn van het vastgestelde *wijkperspectief*. De samenstelling van de wijkteams verschilt per wijk, mede afhankelijk van de al bestaande overlegstructuur in de wijk. Naast het werken met wijkteams bestaat er ook een zogenaamd *Bestuurlijk Overleg*. Dit overleg is verantwoordelijk voor ondermeer het vaststellen van de voortgangsrapportages, de wijkinvesteringsplannen en het samenwerkingsbeleid. De *Programmaleider Lokaal Akkoord* is in dienst van zowel de gemeente Groningen als van de woningcorporaties en is verantwoordelijk voor de totstandkoming, de uitvoering en de monitoring van het NLA. Sinds het NLA is door ondermeer het extra wijkbudget en de instelling van de wijkteams een stevige impuls gegeven aan het werken vanuit vertrouwen in de buurt.

Vertrouwen in de buurt in Lewenborg

Lewenborg is een wijk met ongeveer 9.000 inwoners aan de oostkant van Groningen. De wijk is grotendeels in de jaren '70 gebouwd en bestaat uit ongeveer 4000 woningen, waarvan de helft in eigendom van corporaties. Op het gebied van wijkvernieuwing zijn er diverse concrete projecten die aandacht krijgen, maar vooral de sociale component in de wijkvernieuwing vraagt nog om extra aandacht, zo is te lezen in het *wijkperspectief* van Lewenborg.

In Lewenborg bestaat het wijkteam uit twee corporatiemedewerkers (een medewerker van corporatie Nijestee en een van In), een opbouwwerker van Stichting Stiel, vier medewerkers van de gemeente Groningen en de buurtagent (zie bijlage). Het wijkteam bestaat dus uitsluitend uit professionals en er zijn geen bewoners deel van het team. Maar bewoners zijn op diverse andere wijzen betrokken bij de wijkvernieuwing in Lewenborg.

Voor een deel heeft de participatie de vorm van *meedenken/meepraten* over de wijkvernieuwing, en voor een deel de vorm van *meedoen* in de wijk(vernieuwing). Zo is er sinds kort een kerngroep 'Heel de buurt Lewenborg' actief waarin bewoners deelnemen. De Heel de buurt-overleggen worden voorgezeten door een raadslid. Op deze wijze is er ook een directe link met de lokale politiek. Het wijkteam en de kerngroep in Lewenborg hebben gemiddeld eens per drie maanden gezamenlijk overleg. Op deze wijze vangen professionals

(nieuwe) signalen uit de wijk op en kunnen kerngroepleden eventueel voorstellen doen voor het besteden van het wijkbudget. Hoewel de kerngroep kan meedenken en meepraten over besteding van het wijkbudget neemt uiteindelijk het wijkteam de finale beslissing. Naast de kerngroep is er ook een actieve bewonersorganisatie 'De Scheepraad'. De Scheepsraad staat bekend om hun methode van "Meeroeien in Lewenburg". Deze methode houdt in dat het bestuur van de Scheepsraad regelmatig zelf de buurt ingaat voor een sociale schouw, waarbij elke keer één straat wordt bezocht. Dit meeroeien gebeurt vaak in samenwerking tussen de Scheepsraad en professionals in de wijk. In dit meeroeien wordt meedenken en meepraten regelmatig *meedoen*. Verder zijn bewoners soms ook actief in de uitvoering van projecten in of samenhangend met de wijkvernieuwing.

Bewoners in Lewenburg zijn op diverse wijzen betrokken bij de wijkontwikkeling. We hebben echter geen scherp zicht op wie deze bewoners precies zijn en op de duurzaamheid van de bewonersbetrokkenheid. Dit wordt o.a. verklaard doordat het werken vanuit vertrouwen in de buurt (in deze vorm) pas onlangs is opgestart. Wat we wél weten over de samenstelling van de betrokken bewoners is dat er in de organisatie van bewonersbetrokkenheid in Lewenburg oog is voor diversiteit in de participatie. Zo zijn in de WMO-pilot bewoners met diverse achtergronden/belangen betrokken, wordt bij het meeroeien steeds op diverse plaatsen in een straat aangebeld, en zijn er 'nieuwe gezichten' die zitting hebben in de kerngroep, waarbij rekening is gehouden met (vertegenwoordiging van) de diverse groepen in de wijk. Professionals willen graag (naast contact met de ouderen) vooral nog beter contact krijgen met de jongeren en de Antilianen in Lewenburg.

Het wijkteam in Lewenburg heeft als taak de bewoners nauw te betrekken bij de definitieve inzet van het wijkbudget (€2 miljoen in de periode 2007-2010). Momenteel zijn er tien projecten (in totaal €237.000) in uitvoering in Lewenburg waaraan het budget wordt besteed.

Werken vanuit vertrouwen in de buurt in Lewenburg wordt gekenmerkt door een actieve opstelling van zowel professionals als bewoners. Hoewel de manier van werken nog in een beginstadium verkeert, kunnen we constateren dat de gekozen aanpak vooralsnog op veel enthousiasme kan rekenen.

Bij betrokkenen is er sprake van een nieuw elan. De bewoners (uit de kerngroep) en de professionals die wij hebben gesproken waren enthousiast, zowel over de inhoud als over het proces. Er werd met opvallend veel instemming

gesproken over de reeds gestarte projecten in het kader van de wijkvernieuwing, en er was enthousiasme (over en weer) over de contacten tussen bewoners en professionals. Er waren ook ontwikkelingen in de wijk waar bewoners zich kritisch over uitlieten, en onze gesprekspartners hielden wat betreft het werken met vertrouwen in de buurt ook regelmatig een slag om de arm en hadden soms nog een houding van 'eerst zien en dan geloven'.

Dit nieuwe elan is te begrijpen doordat er ten eerste in grote mate een gedeeld idee bestaat over wat er belangrijk is in en voor de wijk: er is een breed gedragen beeld van de uitdagingen waar de wijk voor staat. Ten tweede biedt de concrete toezegging van een extra wijkinvestering van 2 miljoen euro zicht op verandering; er is beweging en bewoners en professionals zien dat er wat gebeurt. Tenslotte is het ook 'spannend' om aan een nieuwe fase te beginnen, met een nieuwe werkwijze, een nieuwe bijkomstige dynamiek, voor een deel nieuwe gezichten (zeker in de kerngroep), en met nieuwe verwachtingen over de toekomst.

Vertrouwen in de buurt in Groningen

Het werken met vertrouwen in de buurt in Groningen kent constanten in de uitgangspunten en organisatie, maar kent ook veel verschillen in de uitvoering per wijk. 'De' Groningse aanpak is dus vooral ook een veelvormige en diverse aanpak waarin het werken vanuit vertrouwen in de buurt steeds lokaal (in de buurt) door betrokkenen wordt uitgevonden en vormgegeven (met ook bijkomende vragen en onzekerheden). Zo is het proces van het vormgeven van het werken met vertrouwen in de buurt tevens te beschouwen als een (deels collectief) leerproces. Dit leerproces is reeds ingezet en terug te vinden in en tussen actoren in de politieke, publieke en professionele domeinen.

De eerste stappen met het werken met vertrouwen in de buurt in Groningen zijn gezet. Er is veel enthousiasme bij betrokkenen en er lijkt sprake van een vertrouwenwekkende start met de nieuwe werkwijze. Voor een deel is dit vertrouwen reeds opgebouwd in de (eerste en eerdere) samenwerking(en) tussen betrokken partijen en voor een deel is er vooral nog sprake van een hoopvolle verwachting over hoe het zal gaan de komende periode (nog niet gestoeld op concrete eerdere samenwerking).

Een algemeen aandachtspunt is: hoe wordt het vertrouwen in de buurt over vier jaar verankerd? Bewoners en professionals zijn momenteel actief en komende drie jaar is er nog budget om diverse projecten op te zetten en uit te voeren.

Echter, het is nog de vraag of deze energie (en het geld) voor de toekomst behouden blijft. Mochten de extra impuls gelden wegvallen, hoe kan de energie en inzet (van bijvoorbeeld bewoners) dan alsnog gewaarborgd blijven?

SAMENSTELLING WIJKTEAM LEWENBORG

Het wijkteam van Lewenborg bestaat uit de volgende leden¹⁸:

Ruud van Erp	Trekker en voorzitter	Gemeente Groningen / OCSW
Alex Kruijzinga	Wijkteamlid	Woningcorporatie Nijestee
Thea Rolvers	Wijkteamlid	Woningcorporatie In
Anja Bos	Wijkteamlid	Stichting Stiel
Helmig Bosch	Wijkteamlid	Gemeente Groningen / Stadsbeheer
Janet Meijer	Wijkteamlid	Gemeente Groningen / OCSW
Joke Sissing	Wijkteamlid	Gemeente Groningen / Stadsdeelcoördinatie
Kees Hilhorst	Wijkteamlid	Gemeente Groningen / OCSW
Petra Bode	Buurtagent	Regiopolitie Groningen, Basiseenheid Oost

WIJKPERSPECTIEF LEWENBORG

Onderstaande tekst is ook te vinden via de volgende weblink:

http://www.werkenaanwonen.nl/UserFiles/File/Wijkperspectieven_Lewenborg.pdf

Lewenborg: Groene wijk met een nieuwe toekomst

Lewenborg is, vooral na de sloop van de hoogbouw, een echte gezinswijk geworden. De aanleg van de singel geeft de wijk een nieuw groen hart.

De wijk tot nu toe

Korte beschrijving

Lewenborg is een wijk voor gezinnen, al neemt het aantal eenoudergezinnen toe. Het aantal jonge stellen, jongeren en jonge singles is de laatste jaren drastisch afgenomen. Oorzaak hiervoor is de sloop van de hoogbouw, waarmee het aantal portieketagewoningen en galerijwoningen is gehalveerd. De bevolking van Lewenborg veroudert en het aantal ouderen neemt toe. Verder kent de wijk veel allochtonen, vooral in Lewenborg-Zuid.

Stand van zaken van de wijkvernieuwing

De wijkvernieuwing in Lewenborg bestaat uit een goed afgewogen combinatie van fysieke en sociale ingrepen. Sinds 2001 is de uitvoering goed op stoom gekomen. De belangrijkste onderdelen op een rij.

- De aanleg van de Lewenborgsingel, een gracht van oost naar west door de centrumzone van Lewenborg. Deze singel vormt de nieuwe stedenbouwkundige ruggengraat voor de wijk.
- Het ontwikkelen van een woonservicegebied, waar ouderen allerlei zorg- en welzijnsvoorzieningen onder handbereik hebben, zoals het winkelcentrum, het wijkcentrum (Het Dok), het nieuwe gezondheidscentrum en de bibliotheek. Deze ontwikkeling is in lijn met het programma Zorgen voor Morgen.
- Een betere ontsluiting van het winkelcentrum door het aanleggen van een nieuwe straat, Verlengde Ra, met daaraan appartementen en het gezondheidscentrum.
- Een intensieve opknopbeurt van het winkelcentrum waardoor Lewenborg naast een groen hart ook weer een vitaal winkelhart krijgt.
- De realisatie van het Vensterhuis bij basisschool De Tweemaster.
- De inrichting van de Marktplaats in Het Dok, als centrum voor informatie, zorg, diensten en activiteiten.
- Het verbeteren van wijkpark Le Roy. De toegankelijkheid van het park laat sterk te wensen over en het park is na dertig jaar toe aan groot onderhoud. De rol en kwaliteit van het water in de wijk wordt door het Waterstructuurplan Noorddijk verder vergroot. Dit plan, dat het waterschap samen met de bewoners heeft opgesteld, richt zich op het
- verbeteren van de (ecologische) kwaliteit van de vele vijverpartijen die Lewenborg rijk is. Het project 'Lewenborg in het zonnetje' realiseert energiebesparing, onder andere door de plaatsing van zonnecollectoren.

Het oordeel van de wijkbewoners

De inwoners van Lewenborg zijn vooral tevreden over het voorzieningenniveau, zoals de winkels, het groen, het openbaar vervoer, het basisonderwijs en de speelmogelijkheden voor kinderen. Dit blijkt uit de Leefbaarheidsmonitor van 2004. Ontevreden zijn de wijkbewoners over vernielingen en verloedering, hoewel deze cijfers de laatste jaren al flink verbeterd zijn. Ook overlast door groepen jongeren is een probleem.

Visie op de wijk

Toekomstbeeld

De ingrepen in Lewenborg vergroten de aantrekkingskracht en het imago van de wijk. Het profiel van Lewenborg als kinderrijke wijk moet in ieder geval behouden blijven, maar liever nog versterkt worden. Met een betere doorstroming komen er meer woningen beschikbaar voor jonge gezinnen. Voor de toekomst van de wijk is het belangrijk dat de huidige bewoners die graag in Lewenborg willen blijven wonen, een 'wooncarrière' kunnen maken in hun eigen wijk. Dit betekent dat we levensloopbestendige woningen moeten bouwen. Wanneer ouderen uit de wijk hier naartoe verhuizen, komt de doorstroming op gang. De ouderen maken hun woningen vrij voor startende gezinnen. Met de nieuwbouw neemt de variatie aan woningen in de wijk toe. Er zijn huurwoningen, sociale huurwoningen en koopwoningen, voor diverse doelgroepen.

Belangrijkste bedreigingen

Na de oplevering van de nieuwe Centrumzone is goed beheer van groot belang. Het kwalitatief hoogwaardige beeld kan snel aangetast worden als de Singel en de omgeving vervuild raken. De wijk moet straks de concurrentie met Meerstad aankunnen. Het is niet de bedoeling dat de wijk leegloopt, wat ten koste zou gaan van bijvoorbeeld de sociale samenhang en het voorzieningengebruik.

De kansen

Uit de Leefbaarheidsmonitor van 2004 blijkt dat de sociale samenhang in de wijk stevig is en groeiende. De bewoners voelen zich betrokken bij de wijkvernieuwing. Bewoners doen mee in de wijkvernieuwingswerkgroep en zijn zeer betrokken bij de bouwprojecten in de wijk. Bewoners kunnen een grotere bijdrage leveren aan het bedenken en uitvoeren van allerlei plannen die invloed hebben op hun woonomgeving. De instanties in de wijk die zich richten op jongeren, zijn in staat goede resultaten te boeken. De opening en toeloop naar het Activiteiten Centrum Lewenborg (ACL) en de opening van de Ambiénte zijn daarvan voorbeelden.

In de uitwerking van de Marktplaats wordt hard gewerkt aan de ontwikkeling van zorg, beheer en welzijn voor de wijk. De wijk heeft de status van landelijke prioriteitswijk en is aangewezen als pilotgebied voor de WMO. Dit biedt kansen om de wijk op een positieve wijze te profileren.

Programma voor de komende vier jaar

Koers

In Lewenborg wordt de komende jaren de fysieke wijkvernieuwing in de Centrumzone afgerond. Het investeren in de sociale wijkvernieuwing blijft grote aandacht vragen. Speerpunten daarbij zijn het goed organiseren van de Marktplaats en het bereiken van de bewoners, vooral de kwetsbare groepen en de

jongeren. Daarnaast worden die delen van de openbare ruimte aangepakt die niet goed functioneren. Voor de woonomgeving worden samen met bewoners woonomgevingsplannen opgesteld. Verder staat het opknappen van het wijkpark Le Roy en het inrichten van een woonservicegebied op de agenda.

Woonomgeving

Wijkpark Le Roy wordt weer schoon, heel en veilig gemaakt. Het is de bedoeling dit gebied goed te laten aansluiten op het wijkvernieuwingsgebied. Het Le Roy-gebied moet gebruikt kunnen worden door alle Lewenborgers. Waar mogelijk moet de bewonersparticipatie en de Le Roy-filosofie worden voortgezet. De ecologische kwaliteiten van het gebied moeten gehandhaafd en verbeterd worden. De grenzen tussen publiek en privaat gebied moeten duidelijk worden vastgesteld. De singel wordt voltooid en aangesloten op de vijvers in Lewenborg. Als eerste wordt de vijver bij de entree van de wijk aangesloten. Hierdoor wordt de kwaliteit van de singel in de wijk (zowel ruimtelijk als ecologisch) verder vergroot. In het woonservicegebied rondom het winkelcentrum wordt de openbare ruimte door Stadsbeheer aangepast voor de doelgroep ouderen en gehandicapten. Het winkelcentrum wordt gerevitaliseerd. Dit vormt het fysieke sluitstuk van de wijkvernieuwing. Lewenborg beschikt na de revitalisering van het winkelcentrum over een winkelhart met een aantrekkelijk winkelaanbod, waarin het aangenaam vertoeven is.

Woningbouw

De voltooiing van de bebouwing rond de singel en de bouw van Hestia (een woonvorm voor ouderen) vormen de laatste schakels in de nieuwe woonbebouwing van de Centrumzone. Naar verwachting krijgt de ontwikkeling van de zogenaamde Gronam-locatie aan de rand van Lewenborg (aan het Damsterdiep) pas na deze programmaperiode zijn beslag.

Ouderen

De ontwikkeling van de noordzijde van het winkelcentrum is vooral gericht op senioren en kwetsbare groepen. Dit is in lijn met de eerder genoemde woonservicezone. Hier komen ongeveer 170 woningen (huur en koop), vooral voor senioren die aangewezen zijn op de nabijheid van voorzieningen, zoals het winkelcentrum, de apotheek, de bibliotheek en het wijkcentrum. Mercator bekijkt samen met Thuiszorg Groningen of het ouderencomplex beter geschikt te maken is om meer zorg aan te bieden. Beide partijen willen ook zorg aanbieden in de rest van de wijk.

Jongeren

De grote groep jongeren die in de wijken Lewenborg en Beijum wonen, vraagt steeds meer aandacht van het jongerenwerk, gemeente en politie. Komende jaren wordt het programma dat zich richt op deze groep uitgebreid. Zo ontwikkelt het ACL samen met het voortgezet onderwijs een breed aanbod aan activiteiten. Alle speel- en sportvoorzieningen zijn in kaart gebracht. Waar nodig worden grote speel- of sportvoorzieningen ontwikkeld, zo mogelijk in relatie met recreatiegebied Kardinge. Deze activiteiten worden in nauwe samenwerking met jongeren en bewoners voorbereid en uitgevoerd.

Wijkbijeenkomst in Dok

Datum: 21 maart 2007
40

Aantal buurtbewoners: ca.

In Lewenborg is het afgelopen jaar in het kader van de WMO-pilot "proeftuin Groningse lente" samen met bewoners geïnventariseerd welke zaken op gebied van wonen, zorg en welzijn op dit moment in de wijk spelen. De 25 aandachtspunten die de pilot heeft opgeleverd (de "wmo-wijkagenda") zijn op deze avond gepresenteerd. Daarbij stond de vraag centraal: 'zijn deze 25 punten een juiste afspiegeling van wat er speelt in de wijk?'. Belangrijkste conclusies m.b.t. het wijkperspectief en de WMO-wijkagenda:

- Thema jongeren: meer aandacht voor de grote groep jongeren in de wijk, er zijn voorzieningen maar worden die genoeg benut, hoe is de professionele bezetting? Hangen moet, juist in Lewenborg, kunnen maar vernielingen en vervuiling wordt niet geaccepteerd. Lewenborg wil samen met de jeugd dit onderwerp oppakken.
- Thema ouderen: de aandacht voor de groep ouderen die in de wijk wil blijven wonen krijgt brede steun, denk daarbij ook aan de toegankelijkheid van winkels, straat en park. Als voorzieningen (DIA, SoZaWe) uit de wijk vertrekken moet voor de groep ouderen alternatieven worden geregeld in de wijk! Marktplaats en gezondheidcentrum (met woningen) zijn goede voorzieningen voor de wijk, maar organiseer ook structureel de mensen om het goed te laten draaien!
- Thema Woonomgeving: meer aandacht voor schoonhouden van de wijk. Bossages, met name le Roi-gebied, trekt veel rommel aan, hier wordt aandacht voor gevraagd. Le Roi-gebied moet toegankelijker worden voor de Lewenborgers, maar behoud karakter.
- Thema Onderlinge betrokkenheid: de bewonersorganisatie is met het project "meeroeien" al erg actief, hier mag meer bekendheid aan gegeven worden. De WMOagenda blijkt een prima kapstok voor het komend jaar om samen met Lewenborg mee aan de slag te gaan. Oplopen als vandaag worden gewaardeerd om "de wijk op te schudden" en alle betrokkenen "inclusief politiek" te wijzen op wat gebeurt en nog moet gebeuren.

NB: in het wijkperspectief staan ook enkele grafieken weergegeven over leeftijdsopbouw, herkomst, samenstelling van huishoudens en de woningvoorraad (woningtype, eigendomsverhouding, bouwperiode). Deze grafieken zijn te vinden op pagina 4 van het volgende document:

http://www.werkenaanwonen.nl/UserFiles/File/Wijkperspectieven_Lewenborg.pdf

GESPREKSPARTNERS

Interviews – 26/02/2008 - 05/03/2008

- Mevr. A. Bos Opbouwwerker, stichting STIEL, lid wijkteam Lewenborg
- Dhr. R. van Erp Gebiedsmanager stadsdeel Noordijk (Dienst Onderwijs, Cultuur, Sport en Welzijn), gemeente Groningen, lid wijkteam Lewenborg
- Dhr. F. van der Heide Bewoner, lid kerngroep Lewenborg, tevens voorzitter bewonersvereniging Scheepsraad
- Dhr. K. van der Helm Programmaleider NLA, werkzaam voor gemeente en corporaties
- Mevr. I. Izhar Jansen Bewoner, lid kerngroep Lewenborg
- Dhr. D. Jansen Directeur woningcorporatie IN
- Dhr. A. Kruizinga Buurtbeheerder Lewenborg, woningcorporatie Nijestee, lid wijkteam Lewenborg
- Mevr. A. Nathoe Bewoner, lid kerngroep Lewenborg
- Dhr. N. Pluis Bewoner, lid kerngroep Lewenborg
- Dhr. F. de Vries Wethouder Ruimtelijke Ordening, Volkshuisvesting en Wijkvernieuwing, gemeente Groningen.

Expertbijeenkomst - 17 maart 2008

Circa 50 participanten: professionals en bewoners, allen in één of meerder wijken betrokken bij het werken vanuit vertrouwen in de buurt in Groningse Nieuw Lokaal Akkoord.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Blokland-Potters, T., (1998), *Wat stadsbewoners bindt. Sociale relaties in een achterstandswijk*, Kampen: Kok Agora.
- Edelenbos, J. en R. Monnikhof (2001), *Lokale interactieve beleidsvorming. Een vergelijkend onderzoek naar de consequenties van interactieve beleidsvorming voor het functioneren van de lokale democratie*. Lemma, Utrecht.
- Graaf, L.J. de (2007), *Gedragen beleid. Een bestuurskundig onderzoek naar interactief beleid en draagvlak in de stad Utrecht*, Eburon, Delft.
- Hendriks, F. & P.W. Tops, (2002), *Openbaar besturen in vitale coalities: van publiek waarden naar professionele toewijding*, Essay voor de Raad voor Openbaar Bestuur, Tilburg: Universiteit van Tilburg.
- Oude Vrielink, M.J. & T.M.F. van de Wijdeven, (2007), *Wat Kan wél! kan. Hoe bewoners zelf bijdragen aan sociale cohesie*, Rotterdam: SEV.
- Oude Vrielink, M.J. & T.M.F. van de Wijdeven, (2008), *Werken vanuit vertrouwen in de buurt. Deel 1: De Deventer Wijkaanpak*. Rotterdam: SEV.
- Soomeren, P. van, & H. Gossink, (2002), *Herrijking van de wijkaanpak. Vertel mij een keer mijn lief, wat was er ook al weer zo leuk aan mij?*, DSP-Groep.
- Tops, P.W. & M. Moorman, (1996), Co-productie: een plaatsbepaling, In: Tops, P.W., P.F.G. Depla & P.J.C. Manders (red.), *Verhalen over co-productie. De praktijk van politieke en bestuurlijke vernieuwing in Noordbrabantse gemeenten*, Tilburg: Katholieke Universiteit Brabant.
- Wijdeven, T.M.F. van de, E.M.H. Cornelissen, P.W. Tops & F. Hendriks, (2006), *Een kwestie van doen?, Vitale coalities rond leefbaarheid in steden*, Rotterdam: SEV.
- www.werkenaanwonen.nl
- NIZW (2003), *Heel de buurt gebundeld. Een staalkaart van vier jaar buurtgericht investeren*, Utrecht: NIZW uitgeverij.
- WRR (2005), *Vertrouwen in de buurt*, Amsterdam / Den Haag: Amsterdam University Press.

OVER DE AUTEURS

Drs. Ted van de Wijdeven is als bestuurskundig onderzoeker en docent verbonden aan de Tilburgse School voor Politiek en Bestuur (TSPB) van de Universiteit van Tilburg. Hij richt zich in het onderzoek ondermeer op de thema's lokaal bestuur, burgerparticipatie en stedelijke vernieuwing. Voor STIP – het stedelijke Innovatieprogramma van het NICIS Institute – doet hij onderzoek naar 'vitaal burgerschap als stedelijke vernieuwingsimpuls'. Eerder heeft Ted samen met Mirjan Oude Vrielink een onderzoek naar de Deventer Wijkaanpak en een evaluatieonderzoek van het project Kan Wél! uitgevoerd, en heeft hij in opdracht van de SEV samen met Eefke Cornelissen, Pieter Tops en Frank Hendriks een onderzoek uitgevoerd naar de werking van vitale coalities rondom leefbaarheid in steden (Een kwestie van doen?, SEV: 2007).

Dr. Laurens de Graaf is als bestuurskundig onderzoeker en docent verbonden aan de Tilburgse School voor Politiek en Bestuur (TSPB) van de Universiteit van Tilburg. Hij richt zich in zijn onderzoek ondermeer op de thema's interactief beleid, het functioneren van de lokale democratie, draagvlakontwikkeling en stedelijke vernieuwing. Op 10 mei 2007 is hij gepromoveerd aan de Universiteit Utrecht op het proefschrift: *Gedragen beleid. Een bestuurskundig onderzoek naar interactief beleid end draagvlak in de stad Utrecht*. Onlangs heeft hij een onderzoek uitgevoerd in opdracht van de gemeente Eindhoven naar 38 interactieve (veelal wijkgerichte) projecten. Tevens heeft Laurens in het najaar van 2007 onderzoek gedaan naar referenda (o.a. het preferendum van Arnhem, samen met Marcel Boogers). Naast onderzoeker is Laurens vakgroepsecretaris van de TSPB en verzorgt hij hoor- en werkcolleges bij de opleiding bestuurskunde.

Renske van der Gaag en Bram Boluijt, research master studenten bestuurskunde hebben de onderzoekers in de uitvoering ondersteund. De auteurs bedanken hen voor de excellente ondersteuning en betrokken samenwerking.

EINDNOTEN

¹ Het gaat om interviews met vijf professionals (een buurtbeheerder van woningcorporatie Nijestee; een directeur van woningcorporatie In; de gebiedsmanager van de wijk Lewenborg; de wijkopbouwwerker van Lewenborg; en de programmaleider van het Lokaal Akkoord), vier buurtbewoners (allen lid van de kerngroep 'Heel de buurt' van de wijk Lewenborg) en de wethouder Ruimtelijke Ordening, Volkshuisvesting en Wijkvernieuwing van de gemeente Groningen.

² Voor deze paragraaf is (in bewerkte vorm) gebruik gemaakt van de volgende documenten en websites: "Werken aan wonen: Nieuw Lokaal Akkoord, Groningen 2007-2010"; "Raadsvoorstel 2006/2007, Nieuw Lokaal Akkoord, dd 27 april 2007"; "Rapportage wijkteams Nw Lokaal Akkoord, 7 februari 2007"; "Taakstelling wijkteams (notitie), 25 mei 2007"; www.werkenaanwonen.nl

³ Nieuw Lokaal Akkoord, (2007), pag 1.

⁴ Ibid.

⁵ Raadsvoorstel 2006/2007, Nieuw Lokaal Akkoord, kenmerk RO 07.1394882, registratienummer GR 07, dd 27 april 2007.

⁶ De onderlinge verdeling van de financiële bijdrage tussen de corporaties betrokken bij het lokaal akkoord geschiedt op basis van het woningbezit per wijk.

⁷ De 14 wijkvernieuwingswijken zijn: Beijum-Oost; Corpus den Hoorn; Grunobuurt; Hoogkerk-Zuid; Korreweg/De Hoogte; Kostverloren; Lewenborg; Oosterhoogebrug; Oosterpark; Paddepoel; Selwerd; Tuinwijk; Vinkhuizen; en De Wijert.

⁸ Het totaal aantal inwoners van de wijken is gebaseerd op de inwonersaantallen zoals genoemd in de wijkperspectieven op www.werkenaanwonen.nl (geraadpleegd op 21 mei 2008). Het inwonersaantal van de gehele stad Groningen is gebaseerd op CBS-gegevens van Statline (laatst bijgewerkt op 14 mei 2008)

⁹ Ibid.

¹⁰ De wijkperspectieven van alle 14 wijkvernieuwingswijken zijn te vinden op www.werkenaanwonen.nl

¹¹ Voor deze paragraaf is gebruik gemaakt van (bewerkte) teksten van het Wijkperspectief Lewenborg.

¹² "De provincie Groningen en de G6 gemeenten hebben gezamenlijk besloten in het G6 programma 2000-2004 de manier van werken die in het Groninger Heel de buurt-project is ontwikkeld te implementeren. De implementatie van de Heel de buurt-aanpak bij wijkgericht werken is voortgekomen uit het proefproject Heel de buurt dat in de periode 1998-2001 in opdracht van het ministerie van VWS o.a. ook is uitgevoerd in de provincie Groningen, gemeente Groningen, gemeente Hoogezand-Sappemeer, gemeente Veendam", zo is te lezen op de website van het Provinciaal Centrum voor Maatschappelijke Ontwikkeling Groningen. Hierbij gaat met name de aandacht uit naar wijken die geconfronteerd worden met herstructureringsopgaven van de woningvoorraad, wijkvernieuwing en de sociale implicaties van deze ingrepen. Bron: <http://www.cmogroningen.nl/asp/rapporten/rapportenkennis.asp?PrimsI=62>, geraadpleegd op 16 april 2008. Ervaringen met de Heel de buurt aanpak zijn ook te lezen in de NIZW-publicatie "Heel de buurt gebundeld".

¹³ Wiebe Blauw, "Groningen oogst, Een nieuwe impressie uit de pilot Groningen, MOVISIE, 12 januari 2007. Bron: www.invoeringwmo.nl/.../0/Groningen_journalistiekverslag_08022007_def.doc, geraadpleegd 16 april 2008.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Zie ook Digitale Wijk Lewenborg: www.lewenborg.nl

¹⁶ Het betekent niet dat het politieke domein niet betrokken is. Volgens één van de betrokkenen heeft de politiek 'een vorm gevonden waarvan op basis van instemming met het gehanteerde perspectief, het extra budget en de principes van de werkwijze juist vertrouwen gegeven wordt aan de buurt, bewoners en de professionals die daarbij betrokken zijn.'

¹⁷ Zie ook Dagblad van het Noorden, 29 april 2007. Bron: <http://www.dvhn.nl/article1812521.ece>

¹⁸ Bron: www.werkenaanwonen.nl, geraadpleegd op 16 april 2008